

धर्मकीर्ति

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

धर्मकीर्ति विहारको आयोजनामा वैशाख पूर्णिमाको दिन लुम्बिनी उद्यानमा बुद्धपूजा भइरहेको दृश्य

ज्या: पुन्ही

वर्ष-२४; अङ्क-२

बि.क्र.म.सं. २०६३

धर्मकीर्ति

१. 'धर्मकीर्ति' प्रत्येक पूर्णिमाको दिन निस्कन्छ ।
२. 'धर्मकीर्ति' का लागि धार्मिक, सामाजिक एवं नैतिक पक्षका लेखहरू लेखी पठाउनु होस् ।
३. विहार एवं विभिन्न स्थानहरूमा भएका बौद्ध गतिविधिहरू यथाशिघ्र समयमानै हामीलाई लेखी पठाउनु होस् ।
४. हामी तपाईंको स्वस्थ प्रतिक्रियाको स्वागत गर्दछौं ।
५. लेखकद्वारा लेखिएको कुनै पनि विचारको जिम्मेवार लेखक आफै हुन्छ- सम्पादक मण्डल हुने छैन ।

* विषय-सूचि *

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृष्ठ संख्या
१	बुद्ध-वचन	-	१
२	सम्पादकीय- बुद्ध पूर्णिमा (बुद्ध जयन्ती) मनाउने रीति	-	२
३	बुद्ध जस्तो सुखवादी को होला ?	- सत्यनारायण गोपालका	३
४	जन्मिनीमा मिते सुतेको, देखेको र भेरी केरी मतभेद	- भिक्षु जयवर्षा	४
५	धम्मपद-११०	- रीता तुलाधर	५
६	जनेपा बाल जाभमलाई सहयोग	-	६
७	योगाभ्यास विधि-१०	- डा. गोपाल प्रधान	७
८	जीवनको सही बाटो नै धर्म हो	- सुनीन्द्ररत्न बजाजवाय	८
९	रामजकुसल - राम पापकर्म	-	९
१०	परिवर्तित कस्ता जीवन उपयोग शिक्षा	- सुधी शोभा सायब	१०
११	जस्तो मति जस्तै गति	- नरबहादुर शर्मा	११
१२	समाजको विकासमा धर्मको भूमिका	- डा. गणेश साती	१२
१३	पञ्चशील अर्थात् धर्म	- सुबेदीका शर्मा	१३
१४	संघ नामक भिक्षु सुबोधाल्म्व भ्यात-बन्धिर देहमसान हुनुपर्छ	-	१४
१५	ध्यान र धर्म-४	- ले. भिक्षु जयवर्षा, अनु. श्रीमती	१५
१६	धर्मकीर्ति विहार-गतिविधि	-	१६
१७	धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष संख्याहरू	-	१७
१८	बीकान्दे मन्तः छु जग् ?	- प्रेमलक्ष्मी तुलाधर	१८
१९	कर्मफल	- रामभरत प्रधान	१९
२०	धर्म प्रचार-समाचार	-	२०

- धर्मकीर्तियात छिगु ग्वाहालीया आवश्यकता दु । छिगु प्रत्येक ग्वाहाली पत्रिकाया लागि तःधंगु तिबः ज्वीफु ।
- छि थः ग्राहक जुया दिसैं, मेपिन्त नं ग्राहक याना दिसैं ।
- छि थःगु पसः, उद्योग, व्यापार, कार्यालयया बिया द्यगु प्रत्येक विज्ञापन पत्रिकायात तःधंगु ग्वाहाली ज्वनी ।
- धार्मिक व सामाजिक पक्षया रचना ज्वया, सुभाब व सल्लाह बिया पत्रिकायात रोचक व स्तरीय यायगुली नं ग्वाहाली बीफु ।
- आसे धयादीमते, बिचाः याना दिसैं- 'धर्मकीर्ति' यात बांलाकेत छिं गुकथं ग्वाहाली बिया दीफु ।

सुदूर पश्चिम प्रदेश
विद्यालय गार रञ्जित
फोन: ४२५ ८९५५, ४२२ ४२९२

सुदूर पश्चिम प्रदेश
चिनीकाजी महर्जन
फोन: ४२२ ३१८२
ज्ञानेश्वर महर्जन
फोन: ४२७ ६२०८

सह-कार्यस्थापक
धुवरत्न स्थापित

संस्थापक
भिक्षुणी वीर्यवती
फोन: ४२५ ९४६६

पद्यात्म संस्थापक
भिक्षु अरवधोष महास्वविर
फोन: ४२५ ९११०

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार
भिक्षुणी धम्मवती
फोन: ४२५ ९४६६

कार्यलय
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
धर्मकीर्ति विहार
श्रीधर नगर टोल

e-mail: dharmakirtivihar@mail.com.np

पोष्ट बक्स नं. ४९९२
काठमाडौं

फोन: ४२५ ९४६६

बुद्ध सम्वत् २५५०

नेपाल सम्वत् १९९३

इस्वी सम्वत् २००९

बिक्रम सम्वत् २०६३

विशेष सदस्य	रु. १०००/- वा सो भन्दा बढी
वार्षिक	रु. ७५/-
यस अङ्को	रु. १०/-

धर्मकीर्ति

(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

JUNE 2006

बर्ष- २५ अङ्क- ६ ज्या. पृष्ठी- ३० म्ये २०६३

★ रागमा लालायित व्यक्ति, आफूले बुनेको जालमा माकुरो फसे भई आफ्नै तृष्णारूपी नदीमा फस्छ । बुद्धिमानहरू यसलाई तौडी, इच्छा रहित भै सबै दुःख छोडी त्यागी हुन्छन् ।

★ ★ ★

★ नानाप्रकारको सन्देह गरी मनमा तीव्र रागराखी राई राम्रो मात्र देख्ने मानिसको तृष्णा फलै बहदछ, आफ्नो लागि उसले बन्धन बनाउँछ ।

★ ★ ★

★ धेरै बोल्ने गर्दा पण्डित बनिन्न, जो क्षमाशील अवेरी तथा मयरहित छ, त्यसलाई पण्डित भन्दछन् ।

★ ★ ★

बुद्ध पूर्णिमा (बुद्ध जयन्ती) मनाउने शैली

वैशाख पूर्णिमाको दिन बौद्ध जगतको लागि अति महत्त्वपूर्ण दिन हो । किनभने यो दिन सिद्धार्थ गौतमको जन्म, बुद्धत्व प्राप्ति र महापरिनिर्वाण (मृत्यु) हुनु भएको तीनवटा महत्त्वपूर्ण संयोगहरू जुरेको दिन हो ।

बौद्ध संस्कृति अनुसार कोही व्यक्ति मृत्यु भइसकेपछि उसको जन्मोत्सव मनाइ-रहनुपर्ने चलन चल्ती त्यति छैन । तसर्थ बुद्ध परिनिर्वाण हुनु भएपछि उहाँको अमूल्य गुणलाई स्मरण गर्दै उत्सव मनाउने चलन रहँदै आएको छ । धेरै जसो नेपाल र भारतमा हिन्दु संस्कृति अनुसार जयन्तीको रूपमा मनाउने प्रचलन रहेको पाइन्छ । हुनत बुद्ध जयन्तीको रूपमा मनाउँदा पनि केही आपत्ति देखिन्छ । तैपनि २५५० औं वर्षलाई अंकित गर्ने हो भने यसले बुद्ध परिनिर्वाणको घटनालाई जनाइरहेको छ । तर वैशाख पूर्णिमाकै दिन बुद्ध जन्मनु भएको कारणले बुद्ध जयन्तीको रूपमा लिँदा उचित नै देखिएको छ । ऐतिहासिक दृष्टिकोणले नियाल्दा भने मिलिरहेको छैन । त्यसैले २५५० औं बुद्ध पूर्णिमाको रूपमा लिँदा मात्र विवाद हट्ने देखिन्छ ।

यही वर्ष म्याग्दी बौद्ध संघ बेनीबजारबाट २५५० औं बुद्ध पूर्णिमाको उपलक्षमा “शान्तिगामी” नामक स्मारिक प्रकाशन भएको रहेछ । त्यसमा यसरी उल्लेख गरिएको पाइन्छ—

“सिद्धार्थ गौतम बुद्धको त्रिसंयोग दिवस २६३० औं जन्म जयन्ती, २५९५ औं सम्बोधिलाभ दिवस, २५५० औं महापरिनिर्वाण दिवस (बुद्ध सम्बत्) ।”

यहाँ प्रश्न उठ्न सक्छ, २५५० औं बुद्ध जयन्ती लेख्ने कि २५५० औं बुद्ध पूर्णिमा ? बुद्ध पूर्णिमा लेख्दा नै ऐतिहासिक दृष्टिकोणले ठीक देखिन्छ । जेहोस् हामी बेकारको वाद विवादमा नफसौं ।

मुख्य ध्यान दिनुपर्ने कुरो त बुद्ध गुण स्मरण गरी उहाँको शिक्षालाई अभ्यास गरी धर्माचरण अनुसार आ-आफ्नो जीवनलाई सुधार्नु पर्ने हो । तर धेरै जसो मानिसहरू व्यवहार राम्रो पार्नुमा भन्दा पनि पूजा पाठ गर्ने, बुद्ध मूर्ति खतमाथि र हात्तिमाथि राख्दै जात्रा मनाउने, समारोह गर्ने आदि औपचारिक रूपमा मात्र बुद्ध जयन्ती

मनाउने चलनमा भुलिरहेका देखिन्छन् ।

कोही बुद्धिजीविवर्ग भन्ने गर्छ— बुद्धको उपदेश अनुसार बुद्ध मूर्ति पूजा गर्नु नै बिकृति हो । यसले गर्दा भक्तिमार्गको हावि भएको र ज्ञान मार्ग लोप भइरहेको देखिन्छ । यसप्रकारको मूर्ति जात्रा गर्ने चलन त नेपाल बाहेक, श्रीलंका, बर्मा, र थाइलैण्ड आदि देशहरूमा देखिन्छ ।

अब लागौं श्रीलंकामा बुद्ध पूर्णिमा कसरी मनाउँदा रहेछन् भन्ने विषय तर्फ । श्रीलंकामा टोलटोलमा बुद्ध जीवनी सम्बन्धि भाँकीहरू प्रदर्शन गर्दछन् । जनताहरू राती १२ बजे सम्म पनि विहार विहारमा जाने, पञ्चशील प्रार्थना गर्ने र त्यसपछि भाँकी हेर्ने कार्यमा व्यस्त रहन्छन् । दिनभरि यस्तो मेला चलिरहेको हुन्छ । यात्रुहरूलाई ठाउँठाउँमा जलपानको व्यवस्था मिलाइराखेको हुन्छ ।

बर्मा (म्यानमार)मा भने सेतो लुगा लगाई अष्टशील पालन गरी विहारमा दिन बिताउने चलन छ त्यस दिन । यसरी नै श्रीलंकामा पनि उपासिकाहरू सेतो लुगा लगाई अष्टशील पालन गरी दिन बिताउने गर्छन् । म्यानमारमा यसदिन बोधिबृक्षमा दूध चढाउने चलन छ ।

थाइलैण्डमा धूपको मुट्टा जलाएर हातले समाटी विहार र चैत्य परिक्रमा गर्ने चलन छ । यसदिन यी तीनवटै देशहरूमा दानप्रदान गर्ने, धर्म देशना गर्ने र सुन्ने चलन छ ।

आजभौली हाम्रो देश नेपालमा बुद्ध पूर्णिमाको उपलक्षमा नयाँ संस्कृतिको शुरुवाट भएको पाइन्छ । ती हुन्, रक्तदान, स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन, र सरसफाई अभियान आदि रचनात्मक कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने । यसलाई बुद्ध पूर्णिमा मनाउने सही तरिकाको रूपमा लिन सकिन्छ । किनभने बुद्ध शिक्षानुसार आचरण राम्रो पार्नु नै ठीक तरिकाले बुद्ध जयन्ती मनाउने ठहरिन्छ । यसप्रकार को ठीक कार्यलाई हामी सबैले अगाडी बढाउँदै वर्षेनी बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव मनाउन सकौं । धर्मकीर्तिको तर्फबाट सबैलाई यही शुभकामना रहेको छ ।”

बुद्ध जस्तो सुखवादी को होला ?

■ सत्यनारायण गोयन्का

बुद्ध र बुद्धको शिक्षालाई “दुःखवादी” छ भन्ने गलत लान्छना लगाउने चलन भारतमा सताब्दीयौं अघि देखि प्रचलित थियो । बुद्धानुयायी देशहरू बाहेक पश्चिमी राष्ट्रहरूका केही भागमा पनि यस्तै गलत मान्यता फैलिएको थियो, यस्को नराश्रो प्रभाव परेको थियो । भारतका उच्चकोटिका अनेक विद्वानहरू पनि यस मिथ्या मान्यताका शिकार भएका थिए । यसै कारण साधारण वर्गमा पनि यसको गहीरो प्रभाव पयो । विपश्यना साधना र भगवान बुद्धको मूल वाणीको सम्पर्कमा आउनु भन्दा पहिला म स्वयं पनि यसै भ्रान्तिको शिकार थिएँ । आऊ ! यस हानिकारक भ्रान्तिलाई हटाऔं ।

वादी तीन प्रकारका छन् :-

१) वादी त्यसलाई भनिन्छ जसले आफ्नो मत स्थापना गर्छ र त्यसलाई सत्य सावित गर्नका लागि वाद-विवाद गर्दछ । बुद्ध यस प्रकारका वादी थिएन । दुःखवाद उहाँले स्थापित गर्नुभएको वाद होइन, जसकालागि उहाँले विवाद गर्नु । उहाँ त कुनै पनि मान्यताका लागि विवाद गर्नु गलत मान्नु हुन्थ्यो । त्यसैले भन्नुभयो—

विवादं भयतो दिस्वा, अविवादं च खेमतो ।

२) वादी त्यसलाई भनिन्छ जो आफ्नो परम्परागत सिद्धान्तको मान्यताको प्रति समर्पित भएर त्यसलाई फैलाउने काम गर्दछ । जस्तो आतंकवादी आतंकमा विश्वास गर्दछ र त्यसलाई फैलाउन जिऊ ज्यान लगाएर फैलाउने काम गर्दछ । कसैले भन्न सक्दैन कि बुद्ध आफ्नो दुःखवाद फैलाउन यस प्रकार लागेको थियो ।

३) वादीको एउटा शाब्दिक अर्थ हो ‘बोल्ने ब्यक्ति’ । वाद बोल्नुलाई भनिन्छ । बुद्ध धेरै उपदेश दिनु हुन्थ्यो, यस अर्थमा उहाँलाई वादी भन्न सकिन्छ । तर उहाँ सधैं धर्मको उपदेश दिनुहुन्थ्यो । त्यसैले उहाँको समयमा उहाँलाई मानिसहरू-सच्चवादी, तथ्यवादी, कम्मवादी, किरियवादी, कालवादी, पियवादी, हितवादी, यथावादी, तथाकारी अर्थात् जसरी बोल्नु हुन्छ त्यसरी काम गर्नु हुन्छ । भन्दथे । उहाँ सधैं सत्य धर्मको वाणी बोल्नु हुन्थ्यो । त्यसैले उनका विरोधीहरू पनि उहाँलाई धम्मवादी भन्दथे ।

उहाँको जीवनको एउटा घटना—

प्रसिद्ध ब्राह्मण आश्वलायन भगवान बुद्धको समकालीन थिए । उनी प्रकाण्ड विद्वान हुनुको कारण त्यससमयको ब्राह्मण समाजका नेता पनि थिए । जब ब्राह्मणहरूले उनलाई बुद्धसित वाद-विवाद गर्नको लागि भने तब उनले बुद्ध त धम्मवादी ब्यक्ति हो त्यसैले उहाँसंग वाद-विवाद गर्दिन भने । “कोही धम्मवादी ब्यक्तिसंग म कसरी वाद-विवाद गरूँ ?” बुद्धका ठूला-भन्दा ठूला

— धर्मकीर्ति मासिक, बु.सं. २५५०

विरोधीहरूले पनि उहाँलाई दुःखवादी भनेनन् । दुःखवादी त तब भनिन्छ जब कसैले सधैं दुःखको मात्र चर्चा गर्दछ । सुखको कहिल्यै नाम लिईदैन । उहाँ यस्तो थिएन ।

बुद्ध जस्तो सुखवादी व्यक्ति आजसम्म संसारमा कोही छैन होला, यस्तो ब्यक्तिलाई दुःखवादी हो भनेर गलत आरोप लगाएको थियो । जो ब्यक्ति दुःखवादी छ, उसले केवल दुःखको मात्र चर्चा गर्दछ, सुखको चर्चा किन गर्छ ?

भगवान बुद्धले दुःखको चर्चा अवश्य गर्नुभएको छ त्यो केवल दुःखबाट मुक्त हुनको लागि हो । उहाँले सुखको चर्चा गर्नु भएको छ त्यो केवल सुख प्राप्त गर्नको लागि हो । दुःखको उत्पत्तिलाई क्रमशः बुझाउनु हुँदै भन्नुभयो—

... एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

... यसप्रकार दुःखको उत्पत्ति हुन्छ ।

त्यसपछि फेरि भन्नु भयो—

... एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स निरोधो होति ।

... यसप्रकार दुःखको जरासम्म नष्ट हुनेछ ।

दुःखको चर्चा गर्नु हुँदै उहाँले जाति पि दुक्खा आदि ११ प्रकारका दुक्खका बारेमा बुझाउनु भयो । जबसम्म जन्म-मरणको भव-चक्र चल्दै रहन्छ तबसम्म यस प्रकारका दुःख भैल्दै रहनु पर्ने हुन्छ । यस भव-चक्रबाट मुक्त हुनु नै सही अर्थमा दुःखबाट विमुक्ति हुनु हो । त्यसैको लागि उहाँले सहज, सरल, क्रियात्मक विधि सिकाउनु भयो जुन वाद विवाद गर्ने थोत्रो दार्शनिक मान्यता होइन, त्यो त ठोस फलदायिनी सक्रिय विद्या हो । बुद्धले स्वयं आफूले अनुभव गरेर विश्लेषणात्मक अध्ययन गरेर यस्तै अनुभवले भरिएको अध्ययन गर्न आफ्ना शिष्यहरूलाई सिकाए । भगवान बुद्धको सारा शिक्षा स्वानुभूतिमा आधारित छन्, “शास्त्र वचन प्रमाण” को अन्धो मान्यतामा आधारित छैन । आजकल त वेदनाको एउटै अर्थ-दुखाई अर्थात दुःख भन्ने मानिन्छ । तर त्यस समयमा वेदना अनुभूतिलाई भनिन्थ्यो । उहाँले अत्यन्त वैज्ञानिक ढंगले अनुभूतिलाई बिष्लेषणात्मक वर्गीकरण गर्नुभएको छ । एउटा वर्गीकरणमा दुईवटा वेदना बताइएका छन् - काथिक र चैतसिक । दोस्रो वर्गीकरणमा तीन प्रकारका वेदना बताइएका छन् ।

तिस्सो, इमा वेदना, भिक्खवे

— भिक्षुहरू, अनुभव तीन प्रकारले हुन्छन् ।

कतमा तिस्सो ?

तीनवटा के के हुन् ?

सुख वेदना, दुःख वेदना र तेस्रो यस्तो वेदना जस्मा न सुख हुन्छ न दुःख हुन्छ । यसको उल्लेख बुद्धवाणीमा धेरै ठाउँमा भेटिन्छन् । भगवान बुद्धले कहीं पनि केवल दुःख वेदना मात्रै भनिएको छैन ।

कैसेको मनमा बुद्धले केवल दुःखको मात्र चर्चा गरेको छ भन्ने भ्रम छ भने उसको यो भ्रान्तीको कारणले बुद्धवाणी पढनबाट ऊ सधैं टाढै रहन्छ ।

सामान्यतः यी तीन अनुभूतिहरू भनिएका छन् । तर ध्यानको सूक्ष्म अनुभूतिहरूको आधारमा वैज्ञानिक ढंगले विश्लेषण र विभाजन गर्नुहुँदा बेगला-बेगलै परिस्थितिमा उहाँले वेदनाको संख्या विभिन्न बताउनु भएको छ । जस्तो कतै पाँच प्रकारका, कतै छः प्रकारका, कतै अष्टार प्रकारका, कतै छद्दीस प्रकारका त कतै एकसय आठ प्रकारका वेदनाहरू बताइएका छन् । उहाँले दुःख वेदनाको बारेमा भन्नु भएन ।

सुख वेदना-

उहाँले अनेक प्रकारका सुखद वेदना बताउनु भएको छ । जस्तो कि-

आँखा, कान, नाक, जिब्रो र छालाको स्पर्शबाट उत्पन्न हुने अनुभवका पाँच प्रकारका काम-सुख ।

साधारण मानिसहरू यसैलाई नै परम सुख थानेर भ्रममा पर्दछन् तर भगवान बुद्धले बताउनु भयो कामराग जन्य सुख भन्दा धेरै गुणा श्रेष्ठ र उन्नत प्रथम ध्यानको सुख हो जसलाई प्रीति-सुख भनिन्छ- सबिचारं सवितक्कं विवेकजं पीतिसुखं ।

भगवान बुद्धले कामभोगका सुख भन्दा धेरै गुणा उन्नत प्रथम ध्यानको प्रीति-सुख हुन्छ भन्नु भयो ।

केही मानिसहरू यसैलाई परम शान्ति-सुख मान्दछन् जुन गलत छ । यसभन्दा पनि उन्नत सुख दोस्रो ध्यानको सुख हो जुन अविचर्क, अविचार जन्य प्रीति-सुख हो- अविचर्कं अविचारं समाधिजं पीतिसुखं ।

केही मानिसहरू यसैलाई परम शान्ति-सुख मान्दछन् जुन गलत हो । यस भन्दा पनि उन्नत सुख तेस्रो ध्यानको समता सुख हो- उपेक्खको सतिमा सुख विहारी ।

कोही यसैलाई परम शान्ति-सुख थानेर बस्छन् जुन गलत हो । यसभन्दा पनि अधिक उन्नत ध्यान सुख हो समताभाव सहितको सजगताको परिसुद्धिको कारण प्राप्त भएको अदुःख-असुखको अनुभूति अदुःखमसुखं उपेक्खासतिपारिसुद्धं ।

कोही यसैलाई परम शान्ति-सुख थानेर रहन्छन् जुन गलत हो । यसभन्दा पनि अधिक उन्नत ध्यान पाचौं ध्यानको अनन्त आकाशको अनुभूति आकासनञ्चायतनं हो ।

कोही यसैलाई परम शान्ति-सुख थानेर बस्छन् जुन गलत हो । यसभन्दा पनि अझ उन्नत ध्यान छैठौं ध्यानको अनन्त विज्ञानको अनुभूति विञ्जाणञ्चायतनं हो ।

कोही यसैलाई परम शान्ति-सुख मान्दछन् जुन गलत हो । यसभन्दा पनि अधिक उन्नत ध्यान हो सातौं ध्यानको अकिंचन को अनुभूति भएको आकिञ्चञ्चायतनं ।

कोही यसैलाई परम शान्ति-सुख मान्दछन् जुन गलत हो । यसभन्दा पनि उन्नत आठौं ध्यानको न संज्ञा न असंज्ञा दुबै नभएको अनुभव-नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं हो ।

कोही यसैलाई शान्ति-सुख थानेर बस्छन् जुन गलत हो । यो भन्दा पनि अझ प्रणीततर यसभन्दा पनि परको अनुभव जहाँ वेदना र संज्ञा पनि निरुद्ध हुन्छ, त्यो हो सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं ।

यही नै वास्तवमा शरीर र चित्त भन्दा पर, इन्द्रियातीत, नित्य, शाश्वत, ध्रुव निर्वाणिक सुख हो । यही नै परम शान्ति-सुख हो । यसैलाई भगवान बुद्धले निब्बानं-परम सुखं भन्नुभएको छ ।

निर्वाणको यो परम सुख तब प्राप्त हुन्छ जब आफ्नो पूर्व संचित संस्कार क्षीण हुँदै जान्छ र जाँदा जाँदै त्यसको पूर्ण रूपमा खतम हुन्छ । तब मात्र यो अवस्थासम्म पुग्न सक्छ । यस अवस्थामा पुगेका एकजना भिक्षुले भनेको छ-

पामोज्जबहूलो भिक्खु, पसन्नो बुद्ध सासने ।

अधिगच्छे पदं सन्तं, सद्धारुपसमं सुखं ॥

बुद्धको शिक्षाबाट प्रसन्न चित्त भएर प्रमोदबहुल भिक्षुले कर्म-संस्कारहरूको उपशमन सुखको र निर्वाणको परम शान्तिपद प्राप्त गरेको छ ।

आठौं ध्यानसम्म पनि यो अवस्था प्राप्त हुँदैन । बोधिसत्त्व सिद्धार्थ गौतम गृहत्याग गरेर मगध आए, यद्यपि श्रमण परम्पराको एकजना ध्यानाचार्य अलारकालामको ध्यानकेन्द्रको एउटा शाखा कपिलवस्तुमा पनि थियो । तर त्यसको मुख्य केन्द्र भने मगधमा नै थियो । मगधमा मुख्य आचार्यको उपस्थिति थियो । त्यहाँ दुई तीन दिनमा नै उनीसंग सातौं ध्यानसम्म सिकेर बोधिसत्त्वले थाहापाए कि यो अत्यन्त सुखदायी छ, परन्तु यो मुक्त अवस्था त होइन । अतः आफ्नो आचार्यसंग अनुमति लिएर ध्यानाचार्य उद्दकरामपुत्तसंग आठौं ध्यान सिक्न गए । आचार्य उद्दक रामपुत्तले आठौं ध्यानको बारेमा केवल सुनेको मात्र थिए । आफूले गर्न पाएको थिएन । बोधिसत्त्व सिद्धार्थले यसलाई सुनेर दुईदिनको अभ्यास पछि नै अनुभव गरे । त्यसपछि आचार्य उद्दकले पनि यसलाई अधिगमन गरे । बोधिसत्त्वले देखे कि यो सातौं ध्यान भन्दा सुखदायी छ तर यो पनि अन्तिम अवस्था होइन । अझ पनि केही संस्कारहरू अन्तर मनको गहिराईमा सुषुप्त अवस्थामा बाँकी नै छ । जसबाट फेरि पुनर्जन्म हुन सक्छ । यी बाँकी रहुञ्जेल नितान्त भव-विभुक्तिको अवस्था भन्न सक्दैन । अतः त्यस पछि त्यस समयमा प्रचलित शरीरलाई दण्ड दिने श्रमणको साधनाको विधि छः वर्षसम्म निष्कल अभ्यास गरे । त्यसपछि आफ्नै प्रयासबाट सयौं वर्ष देखि लोप भईसकेको प्राचिन विपश्यना विधि खोजेर निकाले र नितान्त भव-मुक्त अवस्था प्राप्त गरे । गृहत्याग गरेदेखि सम्यक सम्बोधि प्राप्त गरेको समय सम्मको आफ्नो साधनाको स्पष्ट वर्णन भगवान बुद्धले आफ्नो वाणीमा गर्नुभएको छ ।

उहाँले कोही संजय नामक पण्डित कहाँ गएर कपिल-दर्शन सिकेको थिएन । मूल बुद्ध-वाणी भारतबाट हराएपछि कसैले यस्तो काल्पनिक कुराहरू उहाँको साधनामा थपेको हुनसक्छ । सिद्धार्थ गौतम कुनै दर्शन शास्त्रको अध्ययन गरेर बुद्ध बनेको हो भन्ने कुरा नितान्त रूपमा विरुद्ध कथन हो । उहाँ स्वयं भन्नुहुन्छ

कि "म सबै दार्शनिक मान्यताहरूबाट माथि उठेको छु ।" यदि कुनै दार्शनिक मान्यताको आधारमा बुद्ध बनेको भए यस्तो कुरा किन गर्नुहुन्थ्यो ?

दोस्रोध्यानमा चित्तवृत्तिको निरोध अवस्था प्राप्त हुन्छ, चौथोध्यानमा कार्यनिरोधको अवस्था प्राप्त हुन्छ । त्यसपछि चित्त कायम रहन्छ । पाँचौं देखि आठौं ध्यानसम्म अनन्तसम्म फैलाउने विभिन्न विधिहरू छन् । यति गरिसक्दा पनि केही कर्म-संस्कारहरू बाँकी रहेकै हुन्छ जुन भव-चक्रको कारण बन्दछ । किनकि यो अवस्था नित्य होइन, यो पनि अपरिणामी होइन । यसभन्दा अधिका अभ्यासबाट सारा कर्म-संस्कारलाई उपशमन भएको अवस्था प्राप्त गरेर चित्त निरोधको अवस्थामा परम शान्ति-सुख निर्वाणको साक्षात्कार हुन्छ । यो सुख अतुलनीय छ । त्यसैले भगवान बुद्धले भन्नुभयो-

यच्च कामसुखं लोके, यच्चिदं दिव्यं सुखं ।

तण्हक्खयसुखस्सेते, कलं नाग्घन्ति सोलसि'न्ति ॥

यी जुन कामभोगका सुख छन् र यी दिव्य सुख छन्, ती तृष्णा क्षयको परम सुखको तुलनामा सोहभागमा एक भाग पनि छैन ।

बोधिसत्व सिद्धार्थ गौतमलाई जब सम्यक सम्बोधिका साथै भवविभुक्तिको अवस्था प्राप्त भयो तब उहाँले आफ्नो यस उपलब्धि पछि यस्तो उद्गार व्यक्त गर्नु भयो-

विसड्खारगतं चित्तं, तण्हानं खयमज्झगा ।

(मेरो) चित्त संस्कारबाट मुक्त भईसकेको छ (मलाई)

तृष्णा क्षयको अवस्था उपलब्ध भईसक्यो ।

भवमुक्तिको नित्य, शाश्वत, ध्रुव शान्ति-सुखको जुन परम चरमको निर्वाणिक अवस्था बुद्ध स्वयंले उपलब्ध गर्नुभयो, र जीवन भर यो विद्या सिक्न चाहनेहरूलाई सिकाउँदै रहनुभयो । आफू पनि सुखी र अरुको सुखमा पनि सहायक बनिरहनु भयो ।

यसरी भिन्न-भिन्न स्तरको अनुभवका लागि उहाँले "सुख" शब्दको नै प्रयोग गर्नु भएको थियो किनकि त्यस समयमा अलग-अलग मात्राका सुखका लागि अलग-अलग शब्द थिएन । र फेरि बुद्धले मात्र कति नयाँ शब्द बनाउनु हुन्छ ? त्यसो त सुखको अर्थ बुझाउने कति शब्दहरू उहाँले बनाउनु भयो । तर सबै प्रकारका सुखको नामाकरण गर्न सकिएन । फेरि पनि उहाँले केही सुखको तुलनात्मक वर्णन गर्नु हुँदै भन्नुभयो, कुन चाही सुख हीन छ र कुन चाही प्रणीत छ । जस्तो कि-

- १) गृहस्थ सुख तथा प्रव्रज्या सुख
यी दुईमा प्रव्रज्या सुख श्रेष्ठ छ ।
- २) काम-भोगको सुख तथा अभिनिष्क्रमणको सुख
यी दुईमा अभिनिष्क्रमणको सुख श्रेष्ठ छ ।
- ३) लौकिक-सुख तथा लोकोत्तर-सुख
यी दुईमा लोकोत्तर सुख श्रेष्ठ छ ।
- ४) सास्रव-सुख तथा अनास्रव सुख
यी दुईमा अनास्रव सुख नै श्रेष्ठ छ ।

- ५) भौतिक सुख तथा अबौतिक-सुख
यी दुईमा अबौतिक सुख श्रेष्ठ छ ।
- ६) आर्य सुख तथा अनार्य सुख
यी दुईमा आर्य सुख श्रेष्ठ छ ।
- ७) शारीरिक सुख तथा चैतसिक सुख
यी दुई मध्ये चैतसिक सुख श्रेष्ठ छ ।
- ८) प्रीति-सहित सुख र प्रीति-विरहित सुख
यी दुई मध्ये प्रीति-विरहित सुख श्रेष्ठ छ ।
- ९) आस्वाद सुख तथा उपेक्षा सुख
यी दुई मध्ये उपेक्षा सुख श्रेष्ठ छ ।
- १०) असमाधि-सुख तथा समाधि-सुख
यी दुई मध्ये समाधि - सुख श्रेष्ठ छ ।
- ११) प्रीति आलम्बन सुख तथा अ-प्रीति-आलम्बन सुख
यी दुई मध्ये अ-प्रीति-आलम्बन सुख श्रेष्ठ छ ।
- १२) आस्वाद आलम्बन सुख तथा उपेक्षा-आलम्बन-सुख
यी दुई मध्ये उपेक्षा आलम्बन सुख श्रेष्ठ छ ।
- १३) रूप-आलम्बन सुख तथा अरूप आलम्बन सुख
यी दुई मध्ये अरूप आलम्बन सुख श्रेष्ठ छ ।

यति मात्र होईन बुद्धले अनेक प्रकारका सुख बताउनु भएको छ । कायिकसुख, चैतसिकसुख, दिव्यसुख, मानुसकसुख, लाभसुख, सबकारसुख, यानसुख, सयनसुख, इस्सरियसुख, आधिपच्चसुख, गिहिसुख, सामञ्जसुख, सास्रवसुख, अनास्रवसुख, उपधिसुख, निरुपधिसुख, सामिससुख, निरामिससुख, सप्पीतिकसुख, निष्पीतिकसुख, भानसुख, विमुक्तिसुख, कामसुख, नोक्खम्मसुख, विवेकसुख, उपसमसुख, सम्बोधसुखन्ति ।

अतः बुद्धले दुःखको तुलनामा यति धेरै प्रकारका सुखको केवल नाममात्र भन्नु भएन, यसको केवल विवेचना मात्र गर्नु भएन, उहाँले त यी मध्ये जुन श्रेष्ठ छ त्यसको अनुभव गर्न सिकाउनु भयो । सुख प्राप्त गर्ने अनेक मार्ग बताउनु भयो- जस्तो कि-

चित्तं दन्तं सुखावहं - चित्तको दमन गर्नु सुखदायी छ ।

चित्तं गुपतं सुखावहं - चित्तको सुरक्षा सुखदायी छ ।

धम्मो चिण्णो सुखावहो - धर्मको आचरण सुखदायी छ ।

उहाँद्वारा दुःखको चर्चा जहाँ भएको छ, अधिकांशतः त्यसको कारण र निवारणको लागि नै भएको छ र उहाँले निवारणको उपाय सिकाउनु भएको छ । यहाँ पनि जब हामी उहाँमाथि यस्ता लान्छना लगाउँछौं कि उहाँ दुःखवादी हुनुहुन्छ, उहाँसंग दुःख बाहेक अरु केही बोल्ने अथवा सिकाउने विषय नै छैन, तब हामीमा बास्तवमा उहाँको मूल शिक्षाको बारेमा आफ्नो ज्ञान नभएको कुरा स्पष्ट हुन्छ ।

आऊ ! यस पावन दिवसमा हामी पनि भगवान बुद्धद्वारा प्रतिपादित दुःख - निवारणको यस अनमोल विद्याको अभ्यास गर्दै परम सुख प्राप्त तर्फ अगाडि बढ्ने संकल्प गरौं र सबै प्रकारका दुःखहरूबाट मुक्त होऔं । यसैमा सबैको मंगल निहीत छ ।

(साभार : वर्ष २२ अङ्क १२; बुद्ध वर्ष २५४९)

लुम्बिनीमा मैले सुनेको, देखेको र मेरो केही अनुभव

■ भिक्षु बश्वघोष

आजभोलि लुम्बिनीमा दुई नक्कली भिक्षुहरू देख्न पाइन्छ। एक मायादेवी मन्दिरका भूतपूर्व पुजारीका छोरो जो पहेंलो चीवर वस्त्र धारण गरी बोधिवृक्षमनि ध्यान गर्ने लीलामा बस्ने गर्छ। विदेशी यात्रुहरूले उनलाई सक्कली भिक्षु ठान्दै दान दिने गर्दछन्। अर्को एक नक्कली भिक्षु खुब मोटोघाटो र स्वस्थ देखिन्छ। त्यो भिक्षु यात्रुहरूको भीड र जमघट हुने बाटो नजिकै रूखमनि ध्यानमुद्रामा बस्ने गर्छ। त्यसको बायाँ हातमा भिक्षापात्र पनि देख्न सकिन्छ। समय समयमा त्यो भिक्षुले भक्तजनहरूलाई आशीर्वाद दिइरहेको दृश्य पनि हेर्न पाइन्छ। त्यस भिक्षुलाई लुम्बिनी विकास कोषले मायादेवी मन्दिर हाताभित्र प्रवेश गर्ने अनुमति दिएको छैन रे। त्यो नक्कली भिक्षु नेपाली नागरिक होइन भनेको मैले सुनें। बुद्धको जन्मस्थलमा यस्ता नक्कली भिक्षुहरू रहेको देख्दा सानै चित्त दुख्यो।

बीसौं वर्ष लुम्बिनीमा बस्दै आएका एकजना सज्जनले भन्यो— “लुम्बिनीमा बस्दा धेरै आनन्दको अनुभव हुन्छ। तर गर्मी, लामखुट्टे र भिँगाले सानै सताउँछ। जाडो महिनामा हुस्सु लागेर दिनभरै घाम देखिदैन।” यसपाली लुम्बिनी बस्दा यस्तै अनुभव भयो। अर्को कुरा यहाँ पानी तताएपछि भाँडाको पिँधमा सेतो पदार्थ जमेको देखिन्छ। पानी तताउने भाँडा पनि दूध तताउने भाँडोजस्तै सेतो हुन्छ।

मैले पहिले नै भनिसकेँ कि म धेरैजसो मायादेवी मन्दिरको वरिपरि आराम लिन जान्छेँ। एकदिन त्यही चौतारीमा बसिरहेको थिएँ। युवाहरूको एक समूह आएर अनुरोध गर्‍यो— “ध्यान सम्बन्धी कुरा सुन्न पाउँछौँ कि ?”

मैले बुद्धले सिकाउनु भएको आनापानसति ध्यानको बारेमा केही बताएँ। आनापानसति ध्यान भनेको सास भित्र लिने र बाहिर फाल्ने प्रक्रिया अपनाई गरिने ध्यान हो। सास बाहिर आउँदा हामीलाई न्यानो अनुभव हुन्छ भने सास भित्र पस्दा शीतल अनुभव हुन्छ। यो ध्यान प्रक्रियामा नाक र ओठको बीचमा ध्यान दिएर चित्त एकाग्र गर्नुपर्ने हुन्छ। मनमा उठेका विभिन्न भावनामध्ये राम्रा भावनालाई मात्र लिनुपर्छ। आफूलाई आफैले चिन्ने विधि पनि यो ध्यान हो। यसै प्रसङ्गमा एउटा बुद्धकालीन ध्यानसम्बन्धी घटना पनि सुनाइदिएँ। युवा वर्ग मेरो कुरा सुनी टोलाएर बसे। उनीहरूले जान्न चाहेको ध्यान अर्कै हो कि कुन्ती थाहा भएन। वास्तवमा चित्त शुद्ध गर्ने र आफूले आफैलाई चिन्ने काम सजिलो भने पक्कै छैन।

लुम्बिनीमा घटेको एक अर्को रोचक घटना। कोरियन भिक्षुणीहरू १५/२० जवानले मायादेवी मन्दिर सँगैको बोधिवृक्षमा ह्वीस्की रक्सी बोतल चढाएर पूजा गरे। पछि आफैले टिपेर रक्सी पिए। उनीहरूलाई पंचशील थाहा छैन कि ?

प्रसङ्ग बदलौं, लुम्बिनीमा मेरो दैनिक कार्यक्रममध्ये सरसफाई पनि एक हो। दिनमा कम्तीमा आधा घण्टा सफा गर्छु। सार्वजनिक शौचालय सफा गर्ने गर्दछु। यात्रीहरूले सानै फोहोर गरेर जान्छन्। बुद्ध वचनअनुसार सफासुगधर गर्नु पनि शील र चित्त शुद्ध हुने तरिका र शिक्षा हो। भगवान् बुद्ध भिक्षुहरूलाई बारम्बार भन्नुहुन्थ्यो—

वत्तं अपरिपूरन्तो सीलं न परिपूरति,
असुद्धसीलो दुप्पञ्जो दुक्खा न परिमुच्चति।

अर्थात् सफा सुगधर गरेन भने शील पूरा र शुद्ध हुँदैन र प्रज्ञाहीन भएर दुःखबाट मुक्त हुन सकिँदैन। बुद्धकालीन केही भिक्षुहरू खाना खाएपछि सुत्ने गर्दथे। त्यसकारण बुद्धले भिक्षुहरूलाई उपरोक्त अति दिनुभएको हो।

सफासुगधर गर्नुपर्ने आदर्श र शिक्षा बुद्धका अग्रश्रावक (प्रमुख शिष्य) सारिपुत्र महास्थवीरबाट र महात्मा गान्धीको जीवनीबाट मैले प्रेरणा लिएको छु। सारिपुत्र महास्थवीर दिनका दिन अरू भिक्षुहरू विहान भिक्षाटन गइसकेपछि सबै भिक्षुहरूको कोठामा जानुभई सफा गर्नुहुन्थ्यो। अनि पछि शौचालय पनि सफा गर्ने गर्नुहुन्थ्यो। त्यस्तै महात्मा गान्धीले पनि आफू बसेको वरिपरि सफा गर्नुहुन्थ्यो। बाहिर जथाभावी दिशापिसाब गरेको देखेर उहाँ तिनीहरूलाई सम्झाउनुहुन्थ्यो। तर अट्टेरी मानिसहरू उहाँको कुरा सुन्दैनथे। त्यसैले गान्धीले एउटा बाल्टिन र खुर्पाजस्तो ज्यावल लिएर मानिसहरू दिशा गर्दा पर्खेर बस्नुहुन्थ्यो र उनीहरू उठेर गएपछि फोहोरजति सबै आफैले उठाएर लानुहुन्थ्यो।

म काठमाडौँ स्थित श्रीघः विहारमा बस्दाखेरी श्रीघःबाट क्षेत्रपाटीतिर जाने बाटोका दायाँतिर नेपालको ठूलो एवं सुन्दर बुद्धमूर्ति र बायाँतिर बर्माबाट ल्याएको संगमरमरको सेतो सुन्दर बुद्धमूर्ति भएको बीच बाटोलाई मानिसहरूले खुला शौचालयको रूपमा प्रयोग गरेर हैरान पार्थे। त्यहाँ सरसफाई गर्ने कुचीकारहरूले मेरो इलाका होइन भन्दै सफाई गर्नबाट पन्छने गर्दथे। अनि मैले गान्धीको आदर्श सम्झी आफैले विहान ४ बजे नै उठेर सफा गर्न थालेँ। सफा गरिसकेपछि खुब आनन्दको महसुस हुन्थ्यो। खुसीको कुरा के भयो भने मैले सफा गरेको देखेर छिमेकी बालप्रसाद खड्गीले पनि त्यहाँ कुचो लिएर सफा गर्न आए। तर मेरो आफ्नो कोठा त्यति सफा छैन है।

अन्त्यमा कुरो फेरि लुम्बिनीकै। युद्धविराम भङ्ग भएपश्चात त्यहाँ आउने यात्रीहरूमा ९० प्रतिशतसम्म घटेको थाहा पाइयो। युद्धविराम हुँदा लुम्बिनीमा दैनिक तीन सयभन्दा बढी यात्रुहरू आउने गर्दथे। बुद्धको देशमा चाँडै शान्ति छाओस् भन्ने हामी कामना गरौं। ■

धम्मपद-१९०

■ रीना तुलाधर

'परियत्ति सद्धम्म कोविद'

नत्थि रागसमो अग्नि - नत्थि बोस समो ग्रहो

नत्थि मोहसमं जालं - नत्थि तण्हासमा नदी

अर्थ- राग समान अग्नि अर्को छैन, द्वेष समान ग्रह अर्को छैन, मोह समान जाल अर्को छैन। तृष्णा समान नदी अर्को छैन।

घटना- उपरोक्त गाथा भगवान बुद्धले जेतवन विहारमा बस्नु हुँदाखेरि पाँच जना उपासकहरूको कारणमा भन्नु भएको थियो।

एकदिन पाँचजना उपासकहरू तथागतबाट धर्म श्रवण गर्ने इच्छाले जेतवन विहारमा गई तथागतलाई बन्दना गरी एक छेउमा बसे। धर्म देशना गर्नु हुन आग्रह गरे।

भगवान बुद्धले सबैलाई समान रूपले कुनै भेदभाव नराखी धर्म देशना गर्नु हुन्छ। तिनीहरू पाँचजनालाई पनि बुद्धले आकाशबाट पानी वर्षेको सरह गरी धर्मदेशनाको वर्षा गराउनु भयो। तर धर्म श्रवण गर्न आउने तिनीहरू पाँचजना मध्ये एक जनाले मात्र एकचित्त गरी सुनी राखेको थियो। तिनीहरू बाँकी चारजना मध्ये एकजना निदाई राखेको थियो, एकजनाले औंलाले भुईँमा माटो कोट्याईराखेको थियो, एक जनाले हातमा रूखको हाँगा एउटा लिएर हल्लाई राखेको थियो, एकजना आकाशमा हेरेर टोलाईराखेको थियो।

भगवान बुद्धको छेउमा पंखा हम्काईराख्ने आनन्द स्थविरले यस्तो दृष्य देखेर भन्नुभयो- "भो भगवान, तपाईंले आकाशमा बिजुली गजेको सरह गरी धर्म देशना गरी राख्नु भएको छ। यिनीहरूले ध्यान नदिई यस्तो उस्तो चली राखेको छ।"

बुद्धले आनन्दलाई बुझाउँदै भन्नुभयो- "आनन्द, यिनीहरूको आ-आफ्नो पूर्व जन्मको बानी नछुटिएको कारण धर्म देशना ध्यान पूर्वक सुन्न नसकेको हो। यिनीहरूमध्ये जो

निदाई राखेको छ, त्यो कैयौं पूर्व जन्ममा सर्प भई आएकोले निदाउने बानी छ। त्यसैले मेरो धर्म देशना उसको कानमा पसेन। जो भुईँ कोट्याईराखेको छ उनी पूर्व जन्महरूमा गड्यौला भएर आएकोले त्यस्तो गरीराखेको हो। जो रूखको हाँगा लिएर चली राखेको छ, उनी पूर्व जन्महरूमा बाँदर भएर आएको हो, जो आकाश हेरेर टोलाईराखेको छ उनी ज्योतिष भएर आएको हो। एकजना जसले एक चित्त गरी धर्म श्रवण गरीरहेको छ उनी धेरै पूर्वजन्महरूमा तीन वेदले पारंगत भएका मन्त्र सिकाउने ब्राह्मण रही आएको हो। त्यसैले अहिले 'एक चित्त गर्न सकेको छ।'

बुद्धले भन्दै जानु भयो- "धर्मलाई बुझ्नको निमित्त मन एकाग्र गर्न सक्नु पर्छ। धर्म बुझ्न सजिलो छैन। धेरै मानिसले धर्ममा के भनेको हो भनेर बुझ्न सक्तैन।

भिक्षु आनन्दले सोधे- "भो भगवान! त्यो के कारण हो जसले गर्दा मानिसले धर्मको कुरा बुझ्न सक्तैन।"

बुद्धले जवाफ दिनु भयो- "हे आनन्द! रागको कारणले गर्दा, द्वेषको कारणले गर्दा, मोहको कारणले गर्दा, तृष्णाको कारणले गर्दा मानिसले धर्म श्रवणमा बुझ्न सक्तैन। यो संसारमा राग समान अग्नि अर्को छैन। यसले खरानीसम्म पनि बाँकि नहुने गरी सत्व प्राणीहरूलाई भस्म गरीदिन्छ। रागरूपी अग्निले कहिले कुन बेला जलाउँछ, त्यसको कुनै ठेकाना छैन। अतः राग समानको अग्नि, द्वेष समानको ग्रह (भूत), मोह समानको जाल, तृष्णा समानको नदी यो संसारमा अरु कुनै छैन।"

यसरी धर्म देशना गर्नुभएर भगवान बुद्धले उपरोक्त गाथा भन्नुभयो। धर्म देशनाको अन्तमा उक्त एकचित्त गरेर धर्म श्रवण गर्ने एकजना उपासक स्रोतापति फलमा प्रतिष्ठित भए। ■

बनेपा बाल आश्रमलाई सहयोग

बनेपा मैत्री केन्द्र बाल आश्रम ध्यानकुटीलाई आर्थिक सहयोग दिनुहुने दाताहरूको नामावली र सहयोग विवरण

यसरी रहेको छ-

क्र.सं.	दाताको नाम	सहयोग विवरण
१.	भिक्षु अश्वघोष महास्थविर (८० वर्षे प्रवेश गरेको उपलक्ष्यमा)	रु. १५,०००/-
२.	युवा बीट सप्तह काठमाडौं	रु. २,०००/-
३.	विरवमान बजाज्याय पाल्पा, तानसेन	रु. १,०००/-
४.	पविन्द्र राज तुलाधर, भोटाहिटी	रु. १,५००/-
५.	स्व. पुत्रको स्मृतिमा) सीपिबिब मानन्धर	रु. ५००/-
६.	तिभिले रजित (एक बालिकाको लागि एक वर्षको फीस)	रु. ८००/-
७.	चित्रसम्प्री तामाकार, महाबौद्ध (जन्मदिनको उपलक्ष्यमा)	रु. १,५००/-

योगाभ्यास विधि - १८

रेकी, योगा शिक्षक एवं प्रा.चि. डा. गोपाल प्रधान
रेकी वैकल्पिक उपचार केन्द्र, भोटाहिटी, काठमाडौं - ४२२४०८५

मधुमेह (Diabeties) भाग-५

हाँस्य उपचार पद्धतिद्वारा मधुमेह रोग नियन्त्रण हुन्छ ।
Diabetes can control through Laughter
Therapy

दैनिक ५/१० मिनेट नियमित रूपले हाँसु भनेको नै
पेटका सम्पूर्ण मांसपेशीहरूलाई सक्रिय गराउनु हो । यसैकारण
मधुमेहका रोगीले नियमित रूपमा हाँसु आवश्यक हुन्छ ।
जसबाट मधुमेह रोग नियन्त्रण एवं निर्मूल हुन्छ ।

संसारमा मानवजातिलाई प्रकृतिले अनेक
प्रकारका अलौकिक गुण उपहार स्वरूप प्रदान गरेका छन्, ती
मध्ये एक गुण दिल खोलेर हाँसु हो । यो गुण प्रकृतिले मानव
जातिलाई मात्र प्रदान गरेको छ । पशु, पंक्षी जनावर आदिलाई
यस्तो गुण प्रदान गरेको पाइएको छैन तर पनि संसारका मानव
जातिहरू यस गुणलाई परिचालन गर्न हिचकिचाउँछन् र
त्यस्ता व्यक्तिहरू तनाव ग्रसित भई विभिन्न रोगका शिकार
बन्दछन् । के त्यस्ता व्यक्तिलाई प्रकृतिले यो गुण प्रदान गरेको
छैन ? अवश्य प्रदान गरेको छ, यदि संसारका सम्पूर्ण मानव

जातिले सानो प्रयास गर्नु भने यो गुणलाई परिचालन गर्न
सक्दछ । जस्तै आपत विपत वा दुःखको समयमा पनि खुशी र
हनु वा हाँसिरहन सक्नु नै यस गुणको प्रमुख उद्देश्य हो । जब
हामी दुःखित हुन्छौं, त्यस अवस्थामा हाम्रो रोग प्रतिरोधात्मक
शक्ति हास हुँदै जान्छ । जब हामी हाँसौं वा खुशी हुन्छौं, त्यस
अवस्थामा हाम्रो रोगप्रतिरोधात्मक शक्ति बढ्न थाल्दछ ।
“तपाईं हाँसुस् संसार हाँस्दछ, तपाईं दुःखित हुनुस् संसार
दुःखित हुँदैन” यसै कारण सदैव हाँस्ने, खुशी रहने व्यक्तिहरू
मानसिक तनावबाट ग्रसित हुँदैन । मधुमेह, उच्च रक्तचाप,
हृदय रोग, पेट सम्बन्धि रोग, कब्जियत एवं मनोकायिक रोग
लागदैन । अनुहार सदैव चम्किलो रहन्छ । तपाईं पनि सदैव
नियमित हाँसु होस् र सदाको लागि मधुमेह रोगलाई निदान
एवं नियन्त्रण गरी दिर्घायु एवं सुस्वास्थ्य प्राप्त गर्नु होस् यहि नै
हाम्रो कामना छ ।

आउनुस् हामी पनि हाँसौं हाऽ...हाऽ...हाऽ...हाऽ...हाऽ...
क्रमशः...

मधुमेह रोगीलाई विशेष सूचना

- मधुमेह रोगको लक्षण देखिने वितिकै स्वास्थ्य विशेषज्ञसंग
स्वस्थ परामर्श लिउं ।
- (परामर्श लिंदा विज्ञसित मात्र परामर्श लिउं अल्पविज्ञसित
परामर्श लिंदा ठूलो समस्या आउन सक्दछ ।)
- मधुमेहको लक्षण (रोग) बढीरहेको या घटीरहेको
अवस्थामा आफुखुशी औषधिको मात्रा थपघट नगरौं ।
यस्तो अवस्थामा विशेषज्ञसित तुरन्त परामर्श लिने गरौं ।
- मधुमेहका रोगीले आफ्नो दिनचर्यामा विशेषज्ञको सुभाव
अनुसार नियमित पालना गर्ने हो भने सदैवका लागि
निरोगी बनी दिर्घायु प्राप्त गर्नसक्दछ ।

१. जनेन्द्रियको भित्रि र बाहिरी भाग
२. खुट्टाका औलाका कापहरू
३. तिघ्रा र काखीका कापहरू
४. घुँडाको पछ्याडिका भागहरू
५. आँखा
६. घाउ खटिराहरू

सूचना :- रेकी वैकल्पिक उपचार केन्द्रले २०६३
सालभरि नै विशेषगरी रोगीका लागि तयार पारिएको योग-
ध्यानको कक्षा सञ्चालन गर्न लागेको छ । मधुमेहका रोगीले
योग ध्यान गरी रोग नियन्त्रण वा निर्मूल गर्न चाहनु हुन्छ भने
हामीलाई सम्पर्क गर्नु हुन अनुरोध गर्दछौं ।

मधुमेहका रोगीले विशेष गरेर उल्लेखित स्थानमा
सफाई सम्बन्धी अति आवश्यक ध्यान दिने ।

सुचना । सुचना । सुचना ।।

पूज्य धर्मकीर्ति गुरुजीको ७२ औं वरिष्ठ जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा यही असार २२ गते बिहान ७ बजे ८००
बुद्धाभारतमा धर्मकीर्ति विहारमा विठान ७ बजे देखि ९ बजेसम्म पूज्य विद्वत्सभबाट आभारमा पाठ सुनिने गरिने
कार्यक्रम रहेको छ । यसका साथै कार्यक्रम सुरुवाती हुन अघुवन्दा सबै धर्मकीर्ति विहारमा उपस्थित हुनुपर्ने
आहेको छ ।

धर्मकीर्ति विहार
वीथि नं. ५, काठमाडौं

जीवनको सही बाटो नै धर्म हो

■ मुनीन्द्ररत्न वज्राचार्य

जीवनको सही बाटो पहिचानको लागि धर्मको ज्ञान आवश्यक छ । संसारमा थरी थरीका धर्महरू छन् । सबै धर्मको आफ्नै विशेषता छ । तर कुनै कुनै धर्मले मूर्ति पूजालाई अंगाल्दछ भने कुनैले अंगाल्दैन । कुनै धर्म कठोर हुन्छ भने कुनै हुँदैन । सबै धर्मको मूल उद्देश्य नै शान्ति र प्रेम पथमा लैजानु हो । तर यसो भन्दा भन्दै धर्मको नाममा विश्वभरी नै अशान्ति छाएको छ । धार्मिक प्रदूषण बढ्दै गएको छ । यसकारण सच्चा धर्मको खोजी गर्नु आवश्यकता भएको छ । धर्मका नाममै ठूलठूला युद्ध महामारी र अन्य घटनाहरू घट्टै गएका छन् । धर्मको भावनालाई विर्सेर हिंसात्मक कार्यमा लाग्ने हुन्छन् । उदाहरणको लागि नेपाल हिन्दू र बौद्धको केन्द्र विन्दु राज्य हुन् । हिन्दू राज्य भएर ॐ शान्तिको शंखनाद हुने, शान्तिका अग्रदूत बुद्धको जन्म भूमि भएको मुलुकमा द्वन्द र महामारी, हिंसाको केन्द्रविन्दु भइरहेको छ । जतातै अशान्ति छाएको छ । यस्तो परिस्थितिले गर्दा मानवले मानव प्रति घृणा गर्ने रोग बढ्दै गएको छ । डर र त्रास, हिंसा हत्याले सबैको मनस्थिति भयभीत छ । कुसंस्कार जन्मिदैछ । अब सबैले जीवनको सही बाटो पहिचान गर्नु पर्ने अवस्था आएको छ । धर्मको मर्म बुझ्नु पर्ने स्थिति आएको छ ।

जीवनको सही बाटो नै धर्म हो । धर्म जीवन जीउने कला हो । सही धर्ममा लाग्नु जरुरी भएको छ । आफू मात्र होइन सबैलाई सुख संग जीउने धर्म अंगाल्नु छ । भगवान बुद्धको सबै सिद्धान्तहरू यसैमा आधारित छन् । जस्तो आज मान्छेले विशुद्ध चित्त राख्न सकेको छैन । क्रोध, लोभ, वासना, भय मात्सर्य, ईर्ष्या, अहंकार जस्ता मनोविकारले स्थान

लिइरहेको छ । चोरी, डकैती, झूठ, छलकपट, चुगली, निन्दा कठोर वचन र शक्तिको पिपासु भइरहेको छ । मानसिक दुष्कर्मको कारणले दुःखहरू आइरहेको छ । धर्मको ज्ञान सही ढंगले बुझ्न सकेन । अनेकन दुःखहरू निम्त्याइयो आफू मात्र होइन सबैले दुःख भोग्न परेको छ । भगवान बुद्धले पनि सर्वप्रथम यही दुःखलाई पहिचान गरेको छ । मानिसमा दुःख छ, दुःखका कारणहरू छन्, दुःख समाधान गर्न सकिन्छ, दुःखका उपायहरू धेरै छन् । दुःख निवारणका लागि बुद्धले शील, समाधि र प्रज्ञा तीन स्थितिलाई बुझ्न भनिएको छ । जस्तो शील भन्नाले सदाचार हो । शरीर र वचनबाट हुने दुष्कर्मबाट बच्नु हो । सत्यतालाई अंगाली चित्तको एकाग्र गर्नु नै समाधि हो । मात्रै जीवनको व्यवहारमा आउने सबै बाह्य आलम्बनबाट पृथक हुनु, सत्तामा अनाशक्त हुनु नै प्रज्ञा हो । अझ बुद्ध धर्मलाई गहिरीएर हेर्ने हो भने चतुब्रह्म विहार भावना हो । मैत्री, करुणा, मुदिता र उपेक्षा भावना हो । मैत्री भन्नाले सबै प्राणीहरूलाई आफू जस्तै देख्ने र उनीहरूमा हित र सुख चाहने हो । करुणा भनेको आफू भन्दा दुःखि असहाय, निर्धन, निमुखा र अज्ञानीहरूलाई दर्शाउने दया भाव हो । मुदिता भनेको आफू भन्दा सम्पन्न, सुखी विद्वान र अधिकार वालाको सुख र वैभव देखेर इर्ष्या नगर्नु बरू हर्षले गद्गद् हुनु हो । यस्तै उपेक्षा भन्नाले सुख दुःख लाभहानी, निन्दा प्रशंसा र यश अयश जस्तो लोकधर्मबाट तटस्थ भइ सुखमा प्रमादी नभई, दुःखमा विचलित नभइ मनलाई समतामा राख्नु हो ।

यी मायिका सबै भावना बुद्धधर्म हो । यदि यी भावनालाई अंगालेमा जीवनको सही बाटो अंगाल्न सक्नेछ । ■

दशअकुशल - दशपापकर्म

शरीरद्वारा हुने पाप-३

१. प्राणीहिंसा अरुलाई दुःखहुने काम गर्नु
२. अरुको वस्तु चोरी गर्नु
३. व्यभिचार, बलात्कार, प्रपञ्चाचार

वचनद्वारा हुने पाप-४

१. झूटो कुरा गर्नु - अरुलाई दुःख हुने बोलि
२. चुक्लिंगर्नु - अरु मिलेको फुटाउनु, मेलमिलाप गरेर बसेकावाटै भइनु
३. कडा बोलि बोलनु, (चक्कुले ढक्ने जस्तो गरी चित्त दुखो गरी)
४. कसैलाई काम नलाग्ने कुरा बेपर्चाकको गफो कुरा गर्नु ।

मनद्वारा हुने पाप-३

१. दुहेलोभ (अरुको वस्तुलाई दुई दुई)
२. बदला लिने भावना
३. मिथ्यादीष्टि (गलतफारमि अन्ध विश्वास ।

दश पुण्यफल क्रिया

१. दान - कसैलाई उपकार गर्नु नियत राखी त्याग गर्नु (हुने नहुनेलाई दिन सक्ने शरीरको निवारण हुन सक्छ) ।
२. शील - सरस्वार, चरित्र राखी हुनु, इमान्दारी हुनु, (नैतिकता)
३. भावना - आध्यात्मिक उन्नतिको लागि अभ्यास हुनु, मन शुद्ध गर्ने अभ्यास ।
४. पस्त्रिदान - आफूले कमाएको पुण्यले अरुलाई पनि हित होस् भनी पुण्य दान दिनु ।
५. पत्तनमोदना - पुण्यानुमोदना, अरुले गरेको राखी कार्यलाई अनुमोदना र प्रशंसा गर्ने ।
६. वेद्यावचन - सरस्वती आफू बसेको ठाउँमा र बाहिर सफा सुगन्ध र स्वच्छ वातावरण बनाउनु ।
७. अपचक्षण - अदर सम्मान गुण धर्मले माग्ने परेकलाई आदरसम्मान गर्नु ।
८. धम्मदेसना - चरित्र राखी हुने र जीवनोपयोगी धर्म शिक्षालाई व्याख्या गरेर प्रचार गर्नु ।
९. धम्मदेसना - अरुले सन्ने कसैलाई काम गर्न धर्म र ज्ञान गुणका कुरा सुन्ने जनु ।
१०. सिद्धिपुण्य - दुईसोको हुने काम गर्नु ठीक समयको पूर्वाह्नबाट मुक्त हुनु ।

परियत्ति कक्षा जीवन उपयोगि शिक्षा ■ सुश्री शोभा शाक्य

तानसेन, पाल्पा

परियत्ति शिक्षाको परिचयः

परियत्ति शिक्षा भनेको भगवान बुद्धले जगत कल्याणको लागि दिनु भएको बुद्ध, धर्म सम्बन्धि शैदान्तिक ज्ञानको शिक्षा हो। अमूल्य मानव जीवनलाई कस्तो दिनचर्यामा ढालेमा जीवन सुखमय, शान्तीमय र समृद्धिशाली हुन सक्छ भन्ने सत्य र सत्मार्गको बाटो देखाई दिने शिक्षा नै परियत्ति शिक्षा हो। परियत्ति शिक्षाबारे मैले धेरै वर्षदेखि चर्चा परिचर्चा गर्दै जाने क्रममा तानसेनमा परियत्ति कक्षा संचालन गर्ने बारे सम्बन्धित श्रद्धेय भिक्षुज्यूहरूमा कुराराख्या परियत्ति शिक्षा अध्ययन गरी उक्त कक्षामा प्रमाणपत्र नलिएसम्म त्यस्ता व्यक्ति जतिसुकै प्राज्ञ भएतापनि परियत्ति कक्षा चलाउन उहाँहरूलाई अनुमति दिन सकिदैन भन्ने जवाफ पाएको थिएँ।

तानसेनको आनन्द विहार स्थित बौद्ध संस्था ज्ञानमाला संघ, बौद्ध महिला सेवा समितिको बैठकमा र वार्षिक कार्यक्रमको अवसरमा मैले परियत्ति कक्षा संचालन गर्ने र त्यो कक्षाको महत्व, आवश्यकताबारे आफ्नो विचार राख्दै आएको थिएँ। यसै क्रममा तानसेनमा परियत्ति कक्षा बारे चर्चा चल्दा एक जना महिलाले सो कक्षामा सम्मिलित भई सक्नु भएको जानकारीमा आएतापनि उहाँबाट परियत्ति कक्षा संचालन गर्नेतर्फ कुनै कृयाशिलता नदेखिएको कारण मेरो इच्छा त्यसै सिकुडीरहेको थियो।

एकदिन एउटा शुभकार्यको थालनी भयो तानसेनमा। २०६२ साल फाल्गुण १३ गते देखि ज्ञानमालासंघ आनन्द विहारको सकृयतामा परियत्ति कक्षा संचालन हुने खबरले म अत्यन्त खुसी भई कक्षामा समावेसभई विद्यार्थीहुने इच्छागरी उक्त, कक्षा प्रवेशको लागि फरम भरी नियमित कक्षा लिन प्रयास गरेँ। उक्त कक्षाको प्रथम वर्ष प्रारम्भिक छात्राको रूपमा श्रद्धेय भिक्षु सम्यक सम्बोधि प्राणपुत्र ज्यूको शिक्षकत्वमा अध्ययन सुरु गरेँ। म जस्तै धेरै मेरा महिला मित्रहरू, दिदीबहिनीहरू तथा दाज्यूभाईहरू पनि सो कक्षामा सहभागिभई अनुशासित रूपमा कक्षा नियमित लिने क्रम जारी भयो।

परियत्ति कक्षाबाट विद्यार्थीहरूमा परिवर्तनः

परियत्ति कक्षाको प्रथम दिन २०६२/११/१३ मा प्रथम दिनको पाठमा पञ्चशीलको प्रार्थना गर्ने विधि पालिभाषामा रहेकोलाई नेपाली भाषामा बुझ्ने गरी पाली भाषाबाट नेपालीमा अनुवादगरी यसरी भन्तेले हामीलाई पढाउनु भयो।

“ओकास द्वारत्तयेन कतं सब्बं अपराधं खमथ में भन्ते”
नेपालीमा अनुवाद—

- ओकास - मौका दिनु होस्
द्वारत्तयेन - काय, वाक, मनोद्वारबाट
कतं - गरेको
सब्बं - सबै

अपराध - नराश्रा अपराधिक कार्यहरूलाई

खमथ - क्षमा गरिदिनु होस्

मे - मलाई

भन्ते - हे भद्र पुरुष

यसरी मैले एकातर्फ पाली भाषाको बारेमा साधारण ज्ञान हासिल गर्ने मौका पाएँ भने बौद्ध परम्परागत रूपमा भगवान बुद्धको मूर्ति अगाडि शील प्रार्थना कसरी गर्ने, र भिक्षुहरूको अगाडि कसरी गर्ने भन्ने तुलनात्मक विधिहरूबारे प्रष्ट बुझ्ने र अध्ययन गर्ने मौका प्राप्त भएको महसुस भयो। त्यसपछि भगवान बुद्धको गुणलाई स्मरणगरी बुद्धलाई र बुद्धका शिष्यहरूलाई कसरी आदर गौरव गर्ने बारेमा शिक्षा हासिल गरेँ। जुन यस्तो विधि थियो। सर्व प्रथम भगवान बुद्धको अगाडी पञ्चअंग पूर्णगरी वन्दनागर्ने कुरालाई अरु प्रष्ट रूपमा होसियार पूर्वक गर्नु पर्ने अनुभव भयो। पञ्चअङ्ग (पञ्चाङ्ग) भन्नाले सर्व प्रथम दुइ घुँडा टेकेर दुइहात जोडेर नमस्कार गरी शिरमा वा छातीमा राखी दुवै हात फैलाई दुवै हातको कुहनालाई भुँइमा छुवाई शिरलाई भुँइमा निहुराई बुद्ध र धर्मलाई सास्टाङ्ग दण्डवत् गर्नु हो। पञ्चाङ्गपूर्ण गरी दण्डवत् गर्नुको महत्व पनि आफैमा अत्यन्त महत्त्वपूर्ण रहेको बारेमा मलाई चित्त बुझ्यो। किन भने पञ्चाङ्ग पूर्ण गरी दण्डवत् गर्दा कुनै पनि व्यक्तिको मनमा शान्ती भई उनमा रहेको अहंकार नाश भई त्रीसरण प्रति श्रद्धा उत्पन्न भई अकुशल चित्त अर्थात राग, द्वेष, अहंकार नाश भई कुशल चित्त अर्थात मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा भाव उत्पन्न भई मन शान्त र शीतल हुन्छ। क्षणिक रूपमा भएपनि अनित्य जीवनको बोध भई सत्मार्गमा अगाडी बढ्ने इच्छा जागृत भएको अनुभव हुन्छ। यो एउटा अत्यन्त महत्त्वपूर्ण किसिमको भावनात्मक परिवर्तन विद्यार्थीहरूमा आएको अनुभूति गरेँ।

दोश्रो परिवर्तन भनेको जुन व्यक्तिले परियत्ति शिक्षालाई ग्रहण गरी आफ्नो जीवनमा लागु गर्न खोज्छ अर्थात बौद्ध धर्मालम्बी बन्दछ त्यो व्यक्तिले आफुलाई नागरिकताको प्रमाण पत्र लिंदा मात्र मेरो धर्म यो हो भनी पहिचान मात्र गर्नुको अतिरिक्त आफ्नो दैनिक जीवन शैलीमा समेत परिवर्तन ल्याउने क्रममा दैनिक भेटघाट हुँदा, नमस्कार, Good Morning, प्रणाम आदी नभनी “त्रिरत्न सरण” भनी अभिवादन गर्ने शिक्षालाई ग्रहणगरी सोही किसिमको अभिवादन गर्ने बानी बस्यो। यो परिवर्तन भनेकी परियत्ति शिक्षाको फल हो।

तेस्रो परिवर्तन विद्यार्थीमा यस्तो भयो। कसैबाट सामान लिने वा कसैले सामान लिने क्रममा र आफुभन्दा ठूलो गौरव राखी कुरा गर्नु पर्ने व्यक्तित्वसंग कुरागर्दा अत्यन्त गौरव पूर्वक दुइहात जोडी शान्त पूर्वक आफ्नो कार्यको आदान प्रदान गर्ने र

नरम स्वभावले आफ्नो कुरा प्रस्तुत गर्ने अनुशासनको सुरुवात भयो । आफूभन्दा मान्य जन आफूलाई जन्म दिने आमा बुबालाई दैनिक बिहान सधैँ ढोग्नु पर्दछ किनभने भगवान भन्दा सर्व श्रेष्ठ संसारमा आफूलाई जन्मदिने माता पिता हुन्छ भन्ने कुरा कक्षाको सुरु दिनदेखि नै भन्तेज्यूले हामीलाई शिक्षा दीर्घ र हनु भएकोले त्यसको व्यवहारिकतामा थोरैले भएपनि भावनात्मक र व्यवहारिक रूपमा कार्वान्वयन गर्ने क्रम सुरु भएकोलाई अत्यन्त ठूलो परिवर्तन परियत्ति शिक्षाबाट विद्यार्थीमा आएको परिवर्तन भन्न कर लाग्छ ।

चौथो परिवर्तन भनेको यस परियत्ति शिक्षा अध्ययनरत विद्यार्थीहरू, उपप्रोध्यापक, शिक्षक र उच्चशिक्षामा अध्ययनरत व्यक्तिहरू थिए । ती व्यक्तिहरूको स्वभाव परियत्ति कक्षा लिएको बखत प्रथम पटक कक्षामा पढ्न आएका बाल बच्चाहरू जस्तै भएर प्रस्तुत गराउन सक्नु भन्ते ज्यूको उत्कृष्ट अध्यापन कलाकै कारण हो भन्न कर लाग्छ भने अर्को तर्फ परियत्ति कक्षा लिन आएका विद्यार्थीहरू पनि अत्यन्त ज्ञानी र बुद्धीवान भएको कुरा प्रष्ट हुन्छ । कहिले काहीँ नियमित कक्षा समाप्त भई सकेपछि केही अन्य जिज्ञासाहरू भए प्रश्न सोध्न भन्तेज्यूबाट आज्ञाहुँदा विशेष गरी जातककथाहरूको बारेमा छलफल हुन्थ्यो । जस्तै तुलनात्मक रूपमा बुद्ध धर्म अनात्मावादी हो भने हिन्दुधर्म आत्मावादी हो भन्दछौँ भने बौद्ध धर्म पनि आत्मा वादीकै रूपमा अनेकन पूर्वजन्मका कुराहरूबाट अनेकन कर्मभोग गरेका कुराहरूमा विश्वास गर्नु पर्ने अवस्थाको श्रृजना हुन्छ भन्ने तर्कहरू आउँछ । बुद्धधर्म बैज्ञानिक धर्म हो भनिन्छ तर पूर्व जन्मका कुराहरूबाट कुनै बैज्ञानिक प्रमाणिकता प्रस्तुत हुन सक्दैन । श्रीमति भद्राको कथामा भदाले आफ्नो सत्यता प्रस्तुत गरी प्रमाणित गर्न चमत्कारी कार्य गरी उल्लेको पानीलाई सुकाइदियो भन्ने कुरा तत्काल विश्वास गर्न गाह्यो छ । अर्को गृहदेवताको सहयोगबाट भद्राको मनमा रसरङ्ग गर्ने इच्छा हुनासाथ आफ्नो पति भएको ठाउँमा पुन्याई पुनः आफ्नै घरमा फर्काइयो जुन कुरा आफ्नो पत्नी भनी श्रीमानलाई पत्नी भएन भन्ने कुरापनि ज्यादै अस्वाभाविक देखिन्छ भन्ने कुराहरूबारे गम्भिर छलफल हुन्थ्यो । अन्तमा धर्ममा जुनसुकै कुराहरूको व्याख्यानहरू भएता पनि जसलाई जुनकुराको विश्वास हुन्छ त्यसलाई ग्रहण गर्ने जुन विश्वास हुँदैन त्यसलाई अंगीकार नगर्ने निष्कर्षमा पुग्थ्यो । यहीनै मानवको असल स्वभाव भनिन्छ । तर्कले कहिले काहीँ राम्रो परिणाम ल्याउँछ कहिले काहीँ भ्रम पैदा गराई मनमा अशान्ती हुन्छ । त्यसैले राम्रो कुरालाई लिनु र विश्वास गर्नु शंका सहितको कुरालाई छोडीदिनु व्यक्तिको महानता हो भन्ने मेरो अवधारणा हो ।

परियत्ति कक्षाकै शिलसिलामा एउटा रमाइलो अनुभव भयो । त्यो हो स्ववलम्बिभई आत्मियता वृद्धि गर्ने तरिका । एक दिन भन्तेज्यूले हामी विद्यार्थीहरूलाई तानसेनको श्रीनगर डाडाँमा धाइ भिक्षु कित्तिबुद्धोज्यूबाट प्राप्त भगवान बुद्धको मूर्ति

र बुद्धकालिन अवस्था संग जोडीएका कुरामा सम्बन्धित बुद्धलाई सेवा गर्ने हात्ती र बाँदरका मूर्तिहरू स्थापना भएका पारिलेखिक वनमा गई बौद्ध शिक्षावारे विविध प्रतियोगिता गर्ने विचार राख्नु भयो । हामीले एकै स्वरमा अनुमोदन गर्थौँ । निश्चित दिनमा हाम्रो यात्रा सुरु भयो । प्रत्येक संग आफूलाई चाहिने पानी खानेकुरा आफूसंग साथमालिइएका थियो । गन्तव्य स्थानमा पुगे पछि बुद्ध मूर्ति भएको सबै परिसरको सर सफाई गर्थौँ । बुद्ध पूजा गर्थौँ । त्यसपछि ज्ञानमाला भजन प्रतियोगिता, परियत्ति शिक्षा भित्रका जातक कथा प्रतियोगिता आदी ज्यादै ज्ञानवर्द्धक र रमाइलो कार्यक्रम भयो । त्यसवेला सम्म बिहानको ११:२० बजीसकेकोले सबैले आ-आफ्नो खाना निकाली एकत्रित गरी खाना सुरुगर्थौँ । खानामा कसैले पनि यस्तो स्वाद अर्थात मिठो र नमिठो भन्न सकेन । सबैले एउटा खानपानको नौलो अनुभव गर्थौँ । साँच्चै भन्ने हो भने त्यस बखत मेरो न राग चित्त थियो न द्वेष चित्त थियो पूर्णरूपमा समताभाव उत्पन्न भएको अनुभव भयो । खाना पछि दोश्रो सत्रको कार्यक्रम सुरु भयो । भन्ते ज्यूको नेतृत्वमा विभिन्न स्वस्थवर्द्धक खेलहरू खेल्थ्यो । ती खेल मध्ये “बुद्ध” भन्ने खेल ज्यादै रोचक मान्यो । यी नै सबै गतिविधि समाप्तगरी ठीक ४ वजे घरतिर फर्क्यौँ ज्यादै रमाइलो र नौलो अनुभव लिई मन प्रसन्न भई यस्तै विभिन्न गतिविधिलाई पारगर्दै परियत्ति कक्षाको समयावधि थाहा नपाई समाप्त भएको जानकारी भयो । परिक्षाको दिन तोकियो । तर देशमा जन आन्दोलनको कारणले गर्दा परिक्षा स्थगित भयो । पछि २०६३ बैशाख १६ गते शनिवारका दिन परियत्ति कक्षाको परिक्षा होलाइदी बुद्ध विहारमा सम्पन्न भयो ।

अन्तमा बुद्ध शिक्षाको प्रारम्भिक अध्ययन परियत्ति शिक्षा हो भने दोश्रो पटिपत्ती शिक्षा हो र तेश्रो तथा अन्तिम शिक्षा पतिवेध शिक्षा हो । मलाई लाग्छ २१ औं शताब्दिमा देशका गाउँ गाउँमा बुद्धका शिष्यहरू भिक्षु संघ, भिक्षुणी संघका सदस्यहरू गई परियत्ति कक्षा नेपाली भाषामा चलाउन अत्यन्त जरुरी छ । उक्त शिक्षा हुन त गृहस्थ बौद्धजन अर्थात उपासक उपासिकाहरूले पनि संचालन गरे हुन्छ तर त्यति प्रभावकारी कक्षा हुन सक्दैन जति भिक्षु भिक्षुणीहरूबाट कक्षा संचालन हुन्छ । परियत्ति शिक्षा व्यापक रूपमा चलाउने एउटा सशक्त नीति अपनाउन अत्यन्त आवश्यक छ । विहारको अधिपतिको रूपमा एक समूहले दैनिक विहारको पारम्परिक कार्यहरू गर्दै आउनु भएको छ भने चारिका गर्न सक्ने संघहरू समय मिलाई व्यापकरूपमा विहारहरूमा मात्र होइन गाउँ वस्तीहरूमा जानुभई त्यस समाजमा हेलमेल भई परियत्ति कक्षा संचालन गर्नु आजको आवश्यक हो भन्ने म थान्दछु । स्थानिय निकायका बौद्धजनहरूले उक्त कक्षा संचालन गर्नु आवश्यक वातावरण तयार गरी सहयोग गर्न तयार हुन्छन् । यसरी परियत्ति कक्षालाई निरन्तर रूपमा संचालन गर्दै जाने हो भने आजको अशान्ति वातावरणमा शान्ति चाहनेहरूको लागि अमृत रसपान सरह बन्ने छ भन्ने मेरो विश्वास छ । ■

जस्तो मति उस्तै गति

■ नरेन्द्रनाथ भट्टराई

मति भनेको बुद्धि हो । बुद्धि भनेको मनुष्य जीवनलाई सञ्चालन गर्ने बीज हो । संसार खेत हो । जे बीउ रोप्यो उसैको बोट उम्रेर त्यसैको फल फल्दछ । बकेनाको गेडा रोपेर उम्रेको बोटमा लप्सी फल्दैन । कोदोको बीउ छरेर धानको आशा गर्न सकिदैन । यस्तै गरी बालक अवस्थादेखि नै मानिसलाई दिइने शिक्षा-दीक्षा अनुरूप नै भविष्यमा ती मानिसहरूमा फल फलन थाल्दछ ।

महान सम्राट सिकन्दरको बारेमा एउटा रोचक घटना सुनिएको छ, बालक अवस्थादेखि नै युवराज सिकन्दरलाई शिक्षा-दीक्षाको लागि एकजना गुरुको व्यवस्था थियो । दिनदिनै ती गुरुले अनेकन् तरीकाले सिकन्दरलाई आवश्यक शिक्षा-दीक्षा दिइरहन्थे । १२ वर्ष उमेर पुगेका सिकन्दरलाई एक दिन गुरुले एउटा कोठामा लगेर राखेर आफू केही बेरमा आउँछु भनेर बाहिर निकलए ।

बाहिर आएर ढोकाका ताला लगाइदिए, रक्षकहरूलाई ६ घण्टापछि मात्र ढोका खोलिदिनु अनि भित्र बस्दा राजकुमार जे जे बोल्दछ, जे जे गर्छन् ती सबै टिपोट गरिराख्नु भनी घर तिर लागे । त्यो कोठाभित्र एउटा भाँडोमा पिउने पानी राखिएको थियो । बिहान १० बजे कोठामा बसेका सिकन्दर सोच्दै थिए, आज यही कोठामा पाठ पढाइने रहेछ ब्यार- गुरु काम परेर एकैछिन बाहिर जानु भएको होला ! आधा घण्टा बित्दा पनि गुरु नआएको र ढोका नखुलेको देख्दा बेचैनी हुन थाल्यो । एक घण्टापछि त ढोका घच्चच्याउन थाले, “ढोका खोल् ! ढोका खोल् !” भनी कराउन थाले । दुई घण्टापछि त भन् रिसले बडबडाउन थाले । कोठाका सामान, पुस्तक, कलम, कपी फाल्न र च्यात्न थाले । पानीको घैटो पनि फुटाली दिए । तीन घण्टापछि भोक र प्यास पनि लाग्न थाल्यो । घैटो फुटाली दिएकोले पानी पनि खान मिलेन । अब त गुरुलाई नै भन्नै नहुने अपशब्दहरू प्रयोग गरेर गाली गर्न थाले । आफूले लगाएका लुगा पनि च्यात्न थाले । ढोका खुलेपछि रिसाउँदै सिकन्दर आफ्नो महलतिर लागे ।

भोलिपल्ट गुरुलाई सिकन्दरले कक्षामा हिजो किन त्यसो गरेको भनी स्पष्टीकरण मागे । गुरुले भने- “हे युवराज ! हिजोको मैले सिकाउने पाठ नै त्यही थियो । तिमी राजा हुने व्यक्ति हो । सारा जनतालाई सुख, शान्ति र सुरक्षा प्रदान गरेर देशमा अमन चैन राख्ने अभिभारा तिमीमाथि पर्दछ । सुयोग्य राजा बन्नलाई जनताको आन्तरिक स्थितिको

बारेमा पनि यथार्थ अनुभव हुनुपर्दछ । आवेगको नतीजा के भयो सम्भ त हिजोको घटना ! आवेशमा आएर घैटो फुटाल्दा प्यास लागेका बखत पानी खान नपाएर छटपटिनु पर्थ्यो । भोक र प्यासले छटपटिँदा गुरुलाई र बाबु आमालाई भनेका अपशब्द ! ढोका, भित्तामा लात मारेका, आफ्ना लुगासमेत च्यातेका कुरा बताउँदै गुरुले भन्न थाले, “हे राजकुमार ! बिना कसुर थुनिनु पर्दा कस्तो हुने रहेछ ? भोक प्यासले सताएका मानिसबाट कस्ता-कस्ता कुकृत्य समेत हुन सक्दा रहेछन् भन्ने कुरा पनि हिजोको पाठबाट तिमीले सिकेर, बुझेर आवेशमा नआई, धैर्यपूर्वक कार्य गर्नु पर्दोरहेछ भन्ने कुरा बुझ । अब तिमी राजा भएपछि यस्तो स्थिति आउन नदिन सदा सर्तक रहने छौ ।”

यस्ता शिक्षाको प्रभावले गर्दा नै सिकन्दर एक महान विश्वविजेता सम्राट कहलिन पुगे । वैदिक समाजमा हाम्रा प्राचीन शिक्षा प्रणाली यस्तै थिए । धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष, जीवनका ४ खुड्किलाबाट हिंडेर जीवन मुक्त हुन्थे । जबकि वर्तमान युगका शिक्षा प्रणाली केवल भौतिक धन, पद र प्रतिष्ठामुखी मात्र भएपछि यस्तो शिक्षा-दीक्षा रूपी बिउबाट उम्रिएका, हुर्किएका विरूवारूपी मानिसमा अहङ्कार, अष्टाचार, दुराचार हुनु अनि यस्ताबाट आतङ्कारी कार्य हुनमा के आश्चर्य ? जस्तो मति उस्तै गति । ■

२५५० औं बुद्धपूर्णिमा मनाउन उपत्यका बाहिर जिल्ला जिल्लामा जानु हुने भिक्षु एवं गुरुमाहरू

- १) बागलुङ - कुसुम गुरुमा, ध्यानवती गुरुमा
- २) बित्तमोड, फापा - भिक्षु बोधानन्द
- ३) म्याग्दी, बेनी - भिक्षु परञ्जाविमल
- ४) बामी टक्सार, गुल्मी - भिक्षु सुशील
- ५) भोजपुर, टक्सार - आमणेर महिन्द्रा, श्री जन्तको
- ६) पोखरा - भिक्षु कोण्डन्य
- ७) नारायणगढ, चितवन - भिक्षु उदयमणि
- ८) वीरगञ्ज - श्री धम्मघोष, डा. लक्ष्मण शास्त्र
- ९) उदयपुर - श्री जयन्तो
- १०) सप्तरी - श्री बुद्धदत्त, श्री परिजा, श्री विधियो, श्री माणुतर, श्री कुमारजीव
- ११) फापा - श्री कारकेश, श्री ज्ञानिन्द्र, श्री विनय, श्री उत्तरो, श्री सुचित्र
- १२) धादिङ - सुधम्मा गुरुमा

समाजको विकासमा धर्मको महत्व-२

■ डा. गणेश माली

(ग) बढी जेहेनदार र कार्यक्षमता भएको मान्छे जातिको उत्पत्ति

पृथ्वीको जीव विकासको क्रममा यस प्रकारको जाति उत्पन्न हुनु र विकास हुनु, प्रकृतिकै अन्य जातिका जनावरहरू उपर प्रकृतिको सरासर अन्याय र पक्षपात पूर्ण प्रकृत्या मान्न सकिन्छ ।

मान्छे जातिले अहिले सम्ममा अहं सबै जनावरहरूलाई आफ्नो वशमा ल्याएर, अहिले आफ्नै प्रजातिले मात्र संसार ढाकी सकेको छ । अन्य जनावरहरू लाई काटेर खाने, सवारी साधन बनाउने, भारी बोकाउने, मासु दुध फुलको लागि पाल्ने र काटेर खाने, सोखको लागि पाल्ने, 'जू' मा राख्ने, इत्यादि कार्यहरू गरी आएका छन् संसारमा सबभन्दा बढी हिंसा कर्म शायद अहिले मान्छे जातिले नै गरीरहेको होला ।

फेरि मान्छे जातिले पृथ्वीको गर्भमा रहेको साधनहरूबाट अनेक प्रकारका विध्वंसक अस्त्र शस्त्रहरू बनाई, आफू भित्र रहेको पाशविक प्रवृत्तिको कारण काम, क्रोध, लोभ, द्वेष, इर्ष्या, अहंकारको कारण भयानक युद्ध लडाईं भगडा गरी आफ्नै जातिको पनि संहार गरीरहेको छ ।

आफू आफूमा पनि विखण्डनको फल स्वरूप, तेरो र मेरो भनी पृथ्वीको सतहलाई आपसमा बाँडचुड गरी लडाईं भगडा गर्न विध्वंसक हतियारहरू प्रयोग गरी रहेका छन् । मान्छे जातिको सभ्यताको इतिहासका पानाहरू अनवरत हिंसाको कारण रक्त रंजित रही आएका छन् ।

(घ) भवचक्र (Life-egde)

पंचस्कन्ध धारी मान्छेजाति एवं अन्य प्राणीहरूलाई प्रकृतिले भवचक्र (जन्म-वृद्धि-सन्तानोत्पादन-व्याधि-जरा-मृत्यु) रुपी अनवरत चक्रमा घुमाइ रहेको छ । यो विकासको एउटा संसारमा एक कोषीय जनावरहरू उत्पत्ति भए देखिनु नै चलीआएको प्रकृत्या हो र यही प्रकृत्याकै सिलसिलामा विभिन्न बदलिदै गएको परिस्थितिमा विकासको नयाँ कडिहरू थपिदै गएको हो ।

प्राणीहरूको लागि विकासको सिंढीमा एउटा स्वभाविक धर्म मानिएको यस भवचक्रभित्र षडायतन, वेदना र तृष्णाले युक्त संवेदनशील प्राणी यस मानव जातिले दुःख अनुभव गर्दछ- जस्तै जरा व्याधि मृत्यु, प्रिय वियोग, अप्रिय मिलन, अतृप्त मनकामना आदि उपादान स्कन्ध स्थित दुःखहरू भोगिरहेका छन् ।

पुनर्जन्मको विश्वासको कारण यस भवचक्रको दुःखलाई अहं कष्टकर बनाइदिएको छ र यसबाट बच्न भवचक्रलाई काटेर फेरि जन्मन नपर्ने उपायको खोजमा निर्वाण र मोक्ष प्राप्तिका उपायहरू पनि निकालेका छन् । प्राय जसो यस संसारमा अनासक्त भई तृष्णाको क्षय गरेर नै अविद्याको अन्तगरी प्रज्ञा द्वारा निर्वाणप्राप्त गर्ने उपायहरू बुद्ध धर्ममा बताइएका छन्, प्रायः सबै जसो धर्महरूमा संसार प्रति आसक्ति त्याग, वैराग्य, नैरात्म्य आदिमा जोड दिइएको छ ।

यसरी भला एकाध जनाले निर्वाण वा मोक्ष प्राप्त गरुन् तर बाँचीरहेकाहरूले यस भवचक्र भित्रै दुख अनुभव गर्छन् । अत्यधिक दुख तब अनुभव गर्छन् जब भवचक्रमा बाधा उत्पन्न हुन्छ । संसारको अनित्यताको कारणले बाधा उत्पन्न हुने कामको कहिल्यै अन्त हुँदैन । यसै भवचक्रलाई अत्यन्त दुखदायी बनाउने काममा मान्छे जातिले गरी आएका दोष पूर्ण कार्यहरू नै बढी जिम्मेदार रहेका छन् ।

(क्रमशः)

पञ्चशील अमूल्य धन

■ सुवेदुका मंगर

मानव भएर नजन्मिनु धियो जन्मी गयो
जन्मेर पनि माया प्रीतिको फन्चामा पारियो
पुष्य धर्म दया भावा मैत्री अलग्गै रहि गयो ॥१॥

मन पापी नै धिए गए धर्म बने छोडेर

जबालमा कर्म खोज्न

बिहारमा पछाडै बौद्ध परियती पढ्न सन्ततीहरूलाई

भाजको दिनमा बुद्ध धर्मको बोचोछ

पञ्चशील अमूल्य धन सोचो छ ॥२॥

यो हासो पापी मनपनि कन अरुको लोभ सानो

चासो मात्र गर्ने मनमा रहयो

पापि पापले मात्र दुई बारको जीवनमा बढुले भयो

ज्ञानो र ध्यानो बिहारमा बुद्धको उपदेश सुन्न गए

म मात्र शरीर बढयो प्रज्ञा बढेन गोरू जस्तै भए ॥३॥

बुद्धको दर्शन गर्ने पाउँन

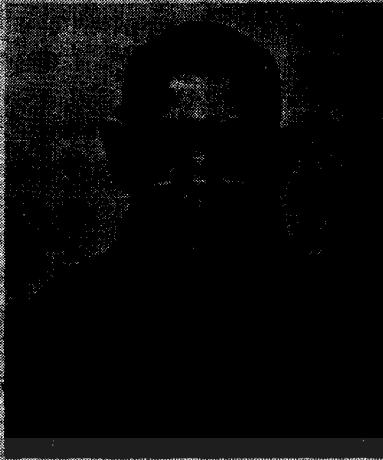
यहि प्रार्थना एकफेर जन्म लिएर पाउँन

दुर्लभ मनन्य चोला

बुद्धको विरल गुण सम्झी पाए कतै नबिसन् होला ॥४॥

संघ नायक भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर देहावसान हुनुभयो

संघनायक भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर मिति २०६३ जेठ १ गते ९१ वर्षको उमेरमा देहावसान हुनुभयो । माता चिरीमाया शान्कर पिता कुलधन शान्करको सुपुत्रको रूपमा वि.सं. १९७२ मा भोजपुर टक्सारमा जन्मनुभएका उहाँको गृहस्थ नाम कुलराज शान्कर थियो ।

उहाँले सन् १९३८ मा भारत स्थित कुशीनगरमा तत्कालिन भिक्षु चन्द्रमणी

महास्थविरको आचार्यत्वमा प्रव्रज्या ग्रहण गर्नुभएको थियो भने उहाँ सन् १९३९ मा तत्कालिन डब्लु रेवत व पि. वजिरराम महास्थविरको आचार्यत्वमा कोलम्बो श्रीलंकामा उपसम्पदा हुनुभएको थियो ।

भोजपुरको संस्कृतिकुलमा कक्षा ९ सम्म अध्ययन गर्नुभएका उहाँले बनारसको हिन्दु विश्वविद्यालय एवं श्रीलंकाका वजिरराम विहारमा त्रिपिटक अध्ययन गर्नु भएको थियो ।

सन् २००३ मार्च ३० का दिन अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको संघनायक हुनुभएका उहाँ कुल २७ वटा बुद्ध शिक्षा सम्बन्धि पुस्तकहरूको संचक अनुवादक एवं सम्पादकको रूपमा भिनिनु हुन्छ भने कतिपय ज्ञानमाला पत्रिका रचनाकारको रूपमा पनि भिनिनु हुन्छ ।

नेपालमा बुद्ध शिक्षा प्रचार प्रसार कार्यमा योगदान पुऱ्याउनु भएकोले म्यानमार सरकारको तर्फबाट उहाँलाई राष्ट्र महा सद्गुरुम् जोसिक धज उपाधिले विभूषित गरिएको थियो ।

वि.सं. २०२२ साल देखि उहाँ गण महाविहारमा रहदै आउनुभएको कुरा सुकिएको छ ।

दिवंगत संघनायक भिक्षु सुबोधानन्दको पार्थिव शरीरलाई जेठ ४ गते विहीवारका दिन गणविहारबाट

दिउँसो १ बजे शक्यता गरी अन्त्यष्टीको लागि लिएको थियो । उक्त शववाताहत खादी भिक्षु भिक्षुणी, महायात्री भिक्षुहरू एवं वज्रयात्री गुरुजुहरूको लायायत हुने संख्यामा उपसक उपसिकाहरूले भाग लिएका थिए । उक्त शववाताहत अन्त्यष्टी विहारमा पुगी श्रद्धाञ्जली सभामा परिणत भएको थियो । उक्त श्रद्धाञ्जली सभामा भिक्षु कुमार कारयप महास्थविरबाट पाँचशील

प्रार्थना गराउनु भएको थियो ।

थेरवादी भिक्षुहरू, महायात्री भिक्षुहरूको लायायत वज्रयात्री गुरुजुहरूको तर्फबाट पाठ भविरको उक्त सभामा श्री ५ महासजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाह, प्रधानमन्त्री गिरीजा प्रसाद कोइराला, नेकपा एमालेका महासचिव माधव कुमार नेपाल आदिको तर्फबाट पठाइएका श्रद्धाञ्जली पटेर सुनाइएको थियो । यसरी विभिन्न देशका प्रतिनिधिहरूको लायायत संघसंस्थाहरूले पनि श्रद्धाञ्जली अर्पण गरिसके उक्त सभामा भिक्षु शोभिङले दिवंगत भिक्षु सुबोधानन्दको परिचय दिनु भएको थियो ।

कार्यक्रमको अन्त्यमा भिक्षु अरविधोष महास्थविर बाट दिवंगत भिक्षुको पुण्य स्मृतिमा पुऱ्यानुमादन गरी उक्त अन्त्यष्टी श्रद्धाञ्जली सभा सम्पन्न गरिएको थियो । उक्त श्रद्धाञ्जली सभामा दिवंगत भिक्षुको पुण्यस्मृतिमा उहाँको परिवारबाट सजजन पनि गरिएको थियो । श्रद्धाञ्जली सभा सम्पन्न दिवंगत भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरको पार्थिव शरीरलाई आन्त्यष्टी विहारबाट मसानघाट तर्फ लगी भिक्षु भिक्षुणी एवं श्रद्धालु उपासकको उपसिकाहरूले दागवत्ती, एवं धूपहरू चढाई अन्त्यष्टी गरिएको थियो ।

भिक्षु विमलानन्द महास्वविर दिवगत हुनुभयो

राजकीय बुद्ध विहार लुम्बिनीमा लगभग ३४ वर्ष अगाडि बसि रहदै आउनुभएका भिक्षु विमलानन्द महास्वविर मिति २०६३ वैशाख २८ गते प्रयोदशी बुद्धवार (इ.स. २००६ मई ११) का दिन दिवगत हुनुभएको छ । ७८ वर्षिय भिक्षु विमलानन्दको जन्म मिति १९२४ ज्येष्ठ पञ्चमी (इ.स. १९२८ जून ५) का दिन नेपालको लुम्बिनी अञ्चल पाल्पा जिल्ला तानसेन नगरको भिखरेन टोलमा भएको थियो । माता चन्द्रमाया शाक्य र पिता मोतिकाजी शाक्यको सुपुत्र भिक्षु विमलानन्द महास्वविरको गृहस्थ नाम मोतिकाजी शाक्य रहेको थियो ।

सन् १९४५ मा एस एल सी उत्तीर्ण हुनुभएका उहाँ सन् १९४६ फेब्रुवरी १६ तारिखका दिन बभ्रुवाटम विहार श्रीलंकामा आश्रमोत्तर प्रव्रज्या हुनु भएको थियो भने सन् १९४९ मा आनन्द कुटी विहारमा उपसम्पन्न हुनुभएको थियो ।

म्यानमार सरकारको तर्फबाट सन् २००४ मार्च ५ का दिन अगम महा सदान्त जातिक ध्वज उपाधिबाट विभूषित हुनु भएका उहाँ प्रवल गोरखा दक्षिण बाह्रबाट पनि विभूषित हुनुभएको थियो । लुम्बिनी धर्मोदय समितिमा धम्माम्भुशासक उहाँ शाक्य मुनि विहार लुम्बिनी, महाबोधि विहार सहरै पिपल पाल्पाका विहार सरसक हुनुहुन्छ ।

२०६३ वैशाख २९ का दिन भिक्षु कुमार काश्यप प्रमुख अन्य भिक्षुहरू र भिक्षु धम्मवती प्रमुख अन्य भिक्षुनीहरू एक तृपै अन्य भद्राल उपासकोपासिकाहरूको उपस्थितिमा दिवगत भिक्षु विमलानन्दको धार्मिक शरीरलाई परमा परिश्रमा गराईएको थियो । भिक्षु कुमार काश्यप महास्वविरले उपस्थित उपासकोपासिकाहरूलाई पञ्चशाल प्रायमा गराउनु भएको उक्त अवसामा भिक्षु भिक्षुणी सघको तर्फबाट परिश्रम पाठ गरी दिवगत भिक्षु विमलानन्दको पुरुष स्मृतिमा पुण्यानुमोदन गरिएको थियो ।

हे वैशाख पुन्ही !

■ राख शाक्य

गोली बम दनुदन मुयाः
 दुरुल्लु छे-छि खोगु स्वयाः
 समोहत दु-ख पीडा क्याः
 स्वभाञ्जन नेपा भाँ छाति दयाः
 प्रसीम वेदना मुधित जुनु
 धाल 'कायन् काय मात स्वात' धयाः
 नेपा-माया दु-ख पीडा शान्त याबेत
 रौद्र रूप आतक विमूल भायेत

व्यास्र ख-ला हे वैशाख पुन्ही !
 ज्वनाः बुद्धामृतवा शान्ति-सन्देश ध्वनी ॥१॥
 मुर्दाबास्या प्रारा न्यन्य
 मुर्दा जल जनता म्मानात
 अश्रुग्याह व टापरया कु न
 काल एक सिना खोगु खन

यो सीइला कन्ने सीइला
 धाय सफु गोली क्याः सुमान
 जनया ताप हरण यायेत
 हिंसा प्रवृत्ति राय बिलीन यायेत

नयाम्स् ख-ला हे वैशाख पुन्ही !
 ज्वनाः बुद्धा भक्ति परिश्रम मागी ॥२॥
 शान्ति एक शान्ति धर्म धकाः
 माञ्जुस शान्ति मशाल ज्वनाः
 ध्वस्त यानाः सम्पत्ति ध-गु देशया
 जल देशभक्ति माबना भदेकः

सुधर्म मखना कुवाजय साधित्तः
 प्रेम दया कहना समता सकेत
 प्रकराल चित्त कर्मय लीन ज्पित्तः
 निर्मल शान्तिस्तु सकाः बियेत
 व्यास्र ख-ला हे वैशाख पुन्ही !
 ज्वनाः बुद्धा धर्मचक्र प्रकाश शीरम ॥३॥

धर्म प्रचार

नमो बुद्धमा बुद्धपूजा सम्पन्न

२०६३ ज्येष्ठ ६ गते, शनिवार ।

स्थान- नमोबुद्ध, काभ्रे ।

धर्मकीर्ति विहारको आयोजना एवं धम्मवती गुरुमांको सक्रियतामा यसदिन नमोबुद्धमा लगभग ६०० जवान उपासक उपासिका समूहले बुद्धपूजा कार्यक्रममा भाग लिएका थिए । बुद्धपूजा पश्चात् धम्मवती गुरुमाले नमो बुद्धको इतिहास विषयमा धर्मदेशना गर्नुभएको थियो ।

ज्ञान्ति र मैत्री - ७

लेखक: भिक्षु अश्वघोष, अनुवादक: वीर्यवती

सहनशीलताले गरेर सासुको स्वभाव बदलियो

एक तरुनी बुहारी आफ्नो श्रीमानको घरमा गइन् । तर त्यहाँ सासु परिछन् धेरै मापाको । उनकी सासु दिनको दुईपटक छिमेकीहरूसंग भगडा नगरकिन बस्न नसक्ने रहिछन् । घरमा दुलही भित्रिए देखि उनीले विचार गरिन् - बाहिर गएर किन भगडा गर्ने ? अब त आफ्नै बुहारीसंग भगडा गरे पनि पुगिहाल्यो नि । उनी बिहानै देखि बुहारीलाई गाली गरिरहन्थी - तेरो बुबाले सिकाएको शिक्षा यही हो ? तेरी आमाले दिएको शिक्षा यही हो ? तिमी जस्तो मूर्ख त अरु कुनै देखेकी छैन ।

बुहारी भने चुपचाप सासुको गाली सुनिरहन्थिन् - "तेरो मुखमा जीव्रो पनि छैन कि क्या हो ?" तर बुहारीले केही जवाफ लगाउँदैनथ्यो । यसरी दिनको दुई तीन पटक त भगडा गरिरहन्थिन् । सासुले जे जस्तो भने पनि बुहारी चाहिँ चुपचाप सहेर बस्थिन् (बुहारीको यस्तो बानी देखेर) सासुले भनिन् - जमीनमा खुट्टा बजायो भने आवाज त आउँछ । म यस्तरी ठूलठूलो स्वरले कराइराखे पनि तैले त बोल्दै बोल्दिनस् । त त माटो भन्दा पनि नीच रहिछस् ।

यसरी कराइरहेको नजिकैको एक महिलाले सुनेपछि उनीले सहनै सकेनछ । उनीले विचार गरिन्- नौलो बुहारीलाई कस्तो कष्ट दिइरहेकी यिनले । यो दुष्ट महिलालाई मैले ठीक पार्नेछु भन्दै बाहिर आएर गाली गर्न थालिन्- ए बुढी ! भगडा गर्न मन लाग्छ भने बाहिर निस्केर मसंग भगडा गर्नु । तिम्रो इच्छा मैले पुरा गरि दिनेछु । विचरो अशरण बुहारीसंग किन कराइरहेकी ?

त्यही बेला बुहारीचाहिँ उठेर जवाफ दिन थालिन् "तपाईं यहाँ के कराइरहनु भएको ? उहाँ मेरी आमा हुनुहुन्छ । आमाले मलाई गाली गर्न सक्नु हुन्न ? छोरीलाई आमाले गाली नगरे अरु कसले गाली गर्छ ? मलाई गाली गर्नु भनेर तपाईंले किन कपाल दुखाउनु हुन्छ ? नकराउनुस् खुरुक्क जानुस् । यो कुरा सुनेर सासु चाहिँ लाजले भुत्क भइन् । त्यस दिनदेखि सासुचाहिँ कहिले पनि रिसाइनन् ।

जापानमा एकजना भिक्षुले सहेको घटना

जापानको एउटा गाउँमा एक जना नव युवक भिक्षु हुनुहुन्थ्यो । उहाँले एकदम राम्रो तरीकाले कथा भन्नुहुँदो रहेछ । त्यस गाउँका मानिसहरूले उक्त भिक्षुलाई धेरै मान सत्कार र गौरव गर्थे । तर एक दिन अचानक

सपना जस्तै स्थिति बदलियो । त्यस गाउँका सारा मानिसहरू भिक्षुको विरोधी भई कराउन थाले । तिनीहरू सबैले भिक्षुको कुटीमा ढुंगा बसाउन गए । कुटीमा आगो लगाइदिए । भिक्षुले अचम्म मानी साधनुभयो - किन ? के भयो ?

ती मानिसहरूले जवाफमा भरखर जन्मिएको एउटा नवजात शिशु भिक्षुको काखमा राख्दै भने- "के भयो भन्ने विषयमा अब त बुझ्यौ ? के भयो भनेर सोढ्दैछौ हैन ? लाज पनि छैन । गाउँकी एउटी केटीले यो नवजात शिशु जन्माइन् । उनीले भन्दैछिन् उ तिम्रो तर्फबाट गर्भवती भएकी रे । यस बच्चाको बुबा तिमी नै हो रे । हामीले भरखर थाहा पायौं यस्ता व्यक्ति प्रति भक्ति गरेर हामीले ठूलो गलति र भूल गर्न पुग्यौं । तिम्रीलाई हामीले श्रद्धापूर्वक दान दिई कुटी पनि बनाइदियो । तिमी एक चरित्रवान् व्यक्ति भन्थानेका थियौं हामीले । हामीले त सपनामा पनि सोचेका थिएनौं यो बच्चा तिम्रो कारणले जन्मिएको भनेर । यस्ता पनि चाला हो ?

बच्चा रोईरह्यो । भिक्षुले बच्चालाई फकाइ रहनुभयो । उहाँले ती मानिसहरूलाई भन्नुभयो- कुरो त्यसो पो रहेछ ? यो बच्चा मेरो रहेछ होइन त ? तिम्रीहरूले यस्तो भन्छौ भने सही नै होला । त्यहाँ जम्मा भएका सबै मानिसले उहाँलाई गाली गर्न सम्म गरे । कुटीमा आगो लगाई भिक्षुको सामानहरू सबै यता उता फालेर फर्के ।

आधा दिन वित्न लाग्यो । त्यस भिक्षु बच्चा बोकेरै गाउँमा भिक्षा माग्न जानुभयो । संसारमा यसरी बच्चा बोकी भिक्षा माग्न आउने भिक्षु शायद कतै छैन होला । नवजात शिशु रोइरहेको थियो । भिक्षु घर घर पिच्छे भिक्षा माग्दै जानु भयो । तर मानिसहरूले उहाँलाई घृणा गर्दै थुक्दै ढोका थुन्न थाले । कसैले पनि भिक्षा दिएनन् । सबैले भिक्षुलाई मनपरि भन्दै निन्दा उपहास गरेर ल्याए । पहिला कति सम्मान गर्थे । अहिले कस्तो अपमान । ढुंगाले हिकारै पठाए कसै कसैले त । बच्चालाई जोगाउँदै भिक्षु त्यस घरमा पुगनुभयो जहाँ त्यही बच्चाकी आमा रहने गर्थ्यो । घर ढैले अगाडि उभिएर भिक्षु कराउनु भयो- मलाई भिक्षा त दिएनौं भैहाल्यो, यो कुरो मैले बुझेको छु । तर यस बच्चालाई दूध त खुवाउनु पर्छ, यस बच्चाको के दोष ? मेरो दोष हुन सक्छ, गलती हुन सक्छ । तर यस बच्चाको त केही दोष छैन नि । क्रमशः

धर्मकीर्ति विहार

गतिविधि

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको शनिवारिय कार्यक्रम

२०६२ चैत्र १२ गते, शनिवार

विषय : "बुद्ध देवता होइन मानव हो, बाटो देखाउने गुरु हो"

प्रवचक- श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते, रिपोर्टर- अमीर कुमारी शाक्य

बुद्ध देवता हो या मानव हो भन्ने बारे बुद्ध कै समयमा पनि साधारण मानिसहरूलाई भ्रम भएको थियो। बुद्धको बारेमा राम्ररी ज्ञान नभएकाहरूले बुद्धलाई ईश्वर सम्झेका छन्। बुद्ध इश्वर होइन मानव नै हो भन्ने कुरा त्यतिबेला द्रोण ब्राह्मणसंगको कुराकानिबाट स्पष्ट देखाएको छ। द्रोण ब्राह्मणले बुद्धलाई तपाईं देवता हो कि, दानव हो कि मानव हो भनि सोधेको प्रश्नको जवाफमा, म देवता पनि होइन, दानव पनि होइन, मानव पनि होइन भनि भन्नु भएको थियो। त्यसो भए तपाईं को त ? भनि सोधेको प्रश्नको जवाफ यसरी दिनु भएको थियो "हे द्रोण ब्राह्मण म कोहि देवता वा दानव वा मानव भए उनीहरूमा जस्तै ममा पनि राग, द्वेष, मोह, इर्ष्या आदि कुसंस्कारहरू अर्थात क्लेशहरू हुनु पर्छ। तर म त ती कुसंस्कारहरूबाट अलगिसकेको एक शुद्ध र उत्तम मानव हुँ। यस सांसारिक दुःख राम्ररी बोध भैसकेको मानव भएको हुनाले मलाई बुद्ध भनि सम्झे हुन्छ।"

माथिको कुराकानिबाट स्पष्ट हुन आउँछ कि बुद्ध कुनै देवता होइन एक शुद्ध र उत्तम मानव हो। फेरि मानवको नाताले मानवमा हुनु पर्ने प्राकृतिक नियमको आधारमा उमेर अनुसार थकाई, बुढोपन, रोग र मृत्यु सबै बुद्धलाई पनि आएको थियो भन्ने कुरा बुद्ध जीवनी अध्ययन गर्दा थाहा पाउन सकिन्छ। सबै क्लेशहरूबाट मुक्त भैसकेको हुनाले बुद्धलाई मान, अपमान, निन्दा, प्रशंसा जस्तै अष्टलोक धर्मले छुन सक्दैनन्। मानव कल्याण मात्र होइन, प्राणी मात्र कै कल्याणको लागि आफै बोध भएर लाभ गर्नु भएको बोधिज्ञानलाई मध्यम मार्गको नामले ४५ वर्षसम्म मानिसहरूलाई बाँद्वै हिँडा धेरै नै आरोप र अपमानहरू खप्नु परेको थियो। तर यस्ता अपवादहरूले बुद्धलाई असर पार्न सकेनन्। यो धैर्यता सबै देवता, दानव र मानिसहरूमा हुन नसक्ने भएकोले नै बुद्ध एक महामानव हुनु भएको हो।

२०६३ वैशाख २ गते, शनिवार।

विषय- प्रारम्भिक बुद्ध शिक्षामा उपोसथ (व्रत)

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः

प्रवचिका- रीना तुलाधर, संचालिका- विजयलक्ष्मी शाक्य

प्रस्तुति- सुभद्रा स्थापित

यसदिन रीना तुलाधरले प्रारम्भिक बौद्ध शिक्षामा उपोसथ व्रत विषयमा प्रवचन दिनुहुँदै भन्नुभयो "थेरवाद बुद्ध धर्ममा पनि व्रत बस्ने चलन रहेको पाइन्छ। यसलाई उपोसथ भनिन्छ। उपासक उपासिकाहरू धेरैजसो विशेष दिनहरूमा

— धर्मकीर्ति मासिक, वृ.सं. २५५० —

उपोसथ व्रत बस्ने गरेको पाइएको छ। आठवटा अष्टशील नियमहरू पालन गरेर बस्नुलाई उपोसथ व्रत पालन गरेको भनिन्छ। उपोसथ व्रत पालन गर्नाले शारीरिक र वाचिक कार्य शुद्ध भई, अकुशल कर्म गर्नुबाट वञ्चित गराइदिने भएकोले यस व्रत पालन गर्नु सुमार्गको पहिलो खुड्किलो चद्ने कार्यको रूपमा लिन सकिन्छ।"

२०६३ वैशाख ९ गते, शनिवार।

विषय- चतुआर्य सत्य र आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग

स्थान- धर्मकीर्ति विहार श्रीघः नःघः।

प्रवचिका- धम्मवती गुरुमां प्रस्तुति- मिनरवती तुलाधर

कक्षा संचालन- इन्दावती गुरुमां

यसदिन धम्मवती गुरुमाले प्रवचन गर्नुहुँदै भन्नुभयो— "भगवान् बुद्धको सबभन्दा पहिलो शिष्य कोण्डञ्ज हुन् भने अन्तिम शिष्य सुभद्र परिव्राजक हुन्। सुभद्र परिव्राजकले भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण हुनलागेको अन्तिम समयमा आएर यस्तो प्रश्न गरेका थिए—

"अन्य धर्महरूमा पनि मुक्ती मार्ग प्राप्त गर्न सकिन्छ वा सकिदैन ?"

उसको यस प्रश्नको उत्तर बुद्धले यसरी दिनु भएको थियो— "जुन धर्ममा चतुआर्य सत्य र आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग हुँदैन, त्यस धर्ममा मुक्तिमार्ग हुँदैन"

चतुआर्य सत्य चार प्रकारका छन्। यसमा हेतु र फल गरी दुईवटा नै गाभिएका छन्।

चतुआर्यसत्य यसरी छन्—

१. दुःख सत्य

यसमा आठ प्रकारका सांसारिक दुःखहरू गाभिएका छन्।

- (क) जातिपि दुःखा - जन्म लिनु नै दुःख
- (ख) जरापि दुःखा - बुढाबुढी हुनु पर्ने दुःख
- (ग) व्याधिपि दुःखो - रोगी हुनुपर्ने दुःख
- (घ) मरणमि दुःखं - मर्नुपर्ने दुःख
- (ङ) अप्पियेही सम्पयोगो दुःखो - मन नपर्ने व्यक्तिसंग जीवन बिताउनु पर्ने दुःख।
- (च) पियेही विप्ययोगो दुःखो - मनपर्ने व्यक्तिसंग छुट्टिएर बस्नुपर्ने दुःख।
- (छ) यम्पिच्छं न लभति तम्पि दुःखं - इच्छा पुरा हुन नसक्नु दुःख।
- (ज) संखित्तेन पञ्चुपादानकञ्चन्धापि दुःखा - संखित्तमा भन्नुपर्दा पञ्चस्कन्ध वा शरीर र मन धारण गर्नु पर्ने अवस्थासम्म यी दुःखहरूले पछ्याइरहनेछ।

(२) दुःख समुदय सत्य- दुःखको कारण तृष्णा हो ।

तृष्णा ३ प्रकारका हुन्छन् ।

(क) काम तृष्णा (ख) भव तृष्णा (ग) विभव तृष्णा

(३) दुःख निरोध सत्य- यी दुःखहरूलाई निर्मुल पार्न सकिन्छ ।

(४) दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्य सत्य (आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग वा दुःख निर्मुल पार्नका लागि आठवटा अमूल्य मार्गहरूमा लाग्न सक्नुपर्दछ)

(क) सम्यक दृष्टि (ठीक तरिकाले बुझ्ने)

(ख) सम्यक संकल्प (ठीक तरिकाको नियत)

(ग) सम्यक वचन (ठीक तरिकाले कुरा गर्ने)

(घ) सम्यक कर्मान्त (ठीक तरिकाले काम गर्ने)

(ङ) सम्यक आजीव (ठीक तरिकाले जीविका गर्ने)

(च) सम्यक व्यायाम (ठीक तरिकाले अभ्यास गर्ने)

(छ) सम्यक स्मृति (ठीक तरिकाले होश राख्ने)

(ज) सम्यक समाधि (ठीक तरिकाले चित्त एकाग्र राख्ने)

२०६३ वैशाख १६ गते, शनिबार ।

स्थान- धर्मकीर्ति विहार श्रीघः नःघः

विषय- त्रिरत्न गुण

संचालक- श्याम लाल चित्रकार

प्रस्तुति- प्रेम लक्ष्मी तुलाधर । प्रवचक- मदनरत्न मानन्धर

नयाँ सदस्यहरूको लागि ध.अ. गोष्ठिद्वारा बुद्ध शिक्षा प्रारम्भिक कक्षा संचालन गरेको थियो । ०६३१।२ मा बुद्ध शिक्षा प्रारम्भिक कक्षा १ मा श्रीमती रीना तुलाधरज्यूबाट बुद्ध धर्ममा उपोसथ ब्रतको विषयमा पंचशील र अष्टशीलको महत्त्व बारे प्रवचन दिनुभएको थियो । ०६३१।९ मा बुद्ध शिक्षा प्रारम्भिक कक्षा २ मा पूज्यनिय भिक्षुणी धम्मवती गुरुमाबाट चतुआर्य सत्य, अष्टांगिक मार्गको विषयमा धर्मदेशना गर्नु भएको थियो ।

०६३१।१६ गते बुद्ध शिक्षा प्रारम्भिक कक्षा ३ मा श्री मदन रत्न मानन्धरज्यूबाट परिचयात्मक सरल, नरम, सबैले बुझ्ने तरिकाबाट त्रिरत्न गुण, बुद्ध पूजाको महत्त्वको विषयमा प्रवचन दिनु हुँदै भन्नुभयो- श्री भनेको ३ वटा हो । रत्न भनेको यस लोकमा अर्को लोकमा, स्वर्ग लोकमा जतिपनि हीरा मोती जवाहरात आदि अनमोल रत्न छन् ती सबै रत्न भन्दा सबभन्दा उत्कृष्ट, सर्वोत्तम, कसैसँग दाँज्ज नसक्ने बुद्ध, धर्म, संघ नै सर्वश्रेष्ठ रत्न हो । त्यसलाई नै त्रिरत्न भनिएको हो ।

भगवान बुद्ध ३ वटै लोकमा अति उत्तम, आदरणीय, गौरवणीय, माननिय, वन्दना गर्न योग्य सर्वगुणले पूर्ण भएको बुद्ध हुनुहुन्छ ।

धर्म भनेको बुद्धले दिनु भएको ज्ञानको वती प्रज्ञाको ज्योती शिक्षालाई नै धर्म भनिन्छ । त्यहि शिक्षालाई सत्त्व लोक समुदाय सम्म पुऱ्याएर व्यवहारिक जीवनमा प्रयोग गरेर समुदाय वा संघ विच मेलमिलाप, आध्यात्मिक ज्ञान हासिल

गरेर जीवन सुखमय बनाउनेलाई नै संघ भनिन्छ । जस्तै- भिक्षु संघ, भिक्षुणी संघ, संघसंस्था आदि । तर बुद्ध धर्मको संघ अति उत्तम ब्यक्तित्वको संघ हो ।

बुद्ध गुण ९ वटा, धर्म गुण ६ वटा, संघ गुण ९ वटा छन् जस्तै- १. गुप्त पाप कहिल्यै नगर्ने २. धर्मलाई स्वयम बुझ्ने ३. विद्या आचरणले सम्पन्न ४. सुगतीमा लागेको, सुनिश्चित लक्ष्यमा पुगेको ५. तीनै लोकको सबै कुरा बुझ्ने ६. कठिन व्यक्तिलाई दमन गर्न सक्ने ७. देव मनुष्यको गुरु ८. क्लेश निर्मुल पारेको, चतुआर्य सत्यलाई बुझेको ९. ६ वटा भाग्यले सम्पन्न भएको ।

धर्म गुण ६ वटा- १. सबैले बुझ्ने गरी राम्ररी स्पष्ट रूपले धर्म देशना गर्न सक्ने २. यसै जन्ममा फल पाउने ३. छिट्टै फल पाउने ४. यहाँ आएर हेर्न आउ भनि देखाउन सक्ने ५. निर्वाणमा पुऱ्याउन सक्ने ६. विद्वान वर्गले तुरुन्तै बुझ्न सकिने ज्ञान

संघ गुण ९ वटा- १. धर्मको राम्रो आचरण गर्नु नै संघको गुण हो २. सोझै तृष्णा निर्मुल पार्ने ३. न्याय गर्ने गुण भएको ४. राम्रो व्यवहार भएको गुण ५. निम्तो दिन योग्य ६. पाहुनालाई जस्तै सत्कार गर्न योग्य ७. दान दिन योग्य ८. वन्दना गर्न योग्य ९. पुण्यरूपी बिउ रोप्न लायक खेत ।

यसरी अत्याख गुणले सम्पन्न भएको बुद्ध, धर्म, संघको गुणलाई कदर गरी हृदयंगम गरी, चित्त शुद्ध गरेर बुद्धको प्रतिमा अगाडी बसेर फलफुल, फूल, धुप आदिबाट पूजा गर्छौं । त्यो पूजा बनावटी नभइकन हरेक पूजाले सामग्रीको अर्थलाई राम्ररी बुझेर एकाग्र मनले शुद्ध चित्तले बुद्धको गुणलाई सम्झेर बुद्ध पूजा गर्नु भने बढि लाभप्रद हुनेछ ।

स्थान- धर्मकीर्ति विहार श्रीघः नःघः

विषय- थेरवाद बौद्ध धर्ममा उपोसथ ब्रत

प्रवचिका- रिना तुलाधर,

प्रस्तुति- प्रेम लक्ष्मी तुलाधर

यस दिन रिना तुलाधरज्यूले प्रवचनको क्रममा भन्नुभयो - ब्रत भन्नाले विभिन्न किसिमका हुन्छन् । जस्तै- वज्रयानमा बसुन्धरा ब्रत, अष्टमिमा करुणामयको ब्रत, पूर्णिमामा भगवान बुद्धको ब्रत, आर्यताराको ब्रत (धलं) आदी ।

महायानमा न्यून ब्रत भन्नाले नबोल्ने, पानी नपिउने, आदी गरेर ब्रत बस्ने चलन छ । त्यस्तै हिन्दु धर्ममा स्वस्थानी ब्रत, सत्यनारायण ब्रत आदी ।

थेरवाद बौद्ध धर्ममा उपोसथ ब्रत अरु ब्रत भन्दा बेग्लै किसिमको चित्त शुद्ध गर्ने ब्रत हो । यो उपोसथ ब्रत पूर्णिमा, औंसी, २ वटा अष्टमीको दिनमा बस्ने चलन बुद्धको पाला देखि नै धेरै महत्त्वपूर्ण थियो । नियम वा तरिका : हरेक ब्रतमा (धलं) विहान नुहाएर सफा लुगा लाएर देवता अनुसारको पूजाको सामग्री तयार पारेर ब्रत बस्ने चलन थियो । तर उपोसथ ब्रतमा भन्ने हो भने गृहस्थी जीवनमा नभइ नहुने पंचशीलको साथै

अष्टशील लिएर अथवा आठ वटा शील (नियम) पालन गरेर काय, वाक, चित्त शुद्ध गरी बस्ने व्रतलाई उपोसथ शील भनिन्छ। यो व्रतको लागि पूजाको सामग्री चाहिँदैन। आफ्नो धर्म कर्तव्य, आचरणलाई नै पूजाको सामग्री राखेर गर्ने व्रत हो।

आठवटा शील भन्नाले- १. प्राणी हिंसा नगर्ने २. चोर्ने काम नगर्ने ३. अब्रह्मचर्य छोड्ने शील राम्ररी पालन गर्ने ४. भुठ कुरा नगर्ने ५. जाँड रक्सी आदि मादक पदार्थ सेवन नगर्ने ६. विकाल भोजन नगर्ने ७. नृत्य, गीत, माला गन्ध आदी रसरंगमा नभुल्ने ८. अग्लो, उत्तम विलासी डशनामा नसुत्ने।

उद्देश्य- अरु व्रतमा आफ्नो मनोकामना इच्छाको लागि बस्ने चलन छ तर बुद्ध धर्मको उपोसथ व्रतमा खास काय, वाक, चित्त शुद्ध गरी आचरण स्वभाव राम्रो बनाएर शान्त जीवन बनाउने।

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्ध पूजा र धर्मदेशना

गत वि.सं. २०६३ वैशाख २२ गते अष्टमी देखि वि.सं. २०६३ जेठ १३ गते औंशी सम्म धर्मकीर्ति विहारमा बुद्ध पूजा र धर्मदेशना कार्यक्रम यसरी सञ्चालन भएको थियो।

मिति	बुद्धपूजा	धर्मदेशना
२०६३ वैशाख २२	वीर्यवती गुरुमां	धम्मवती गुरुमां
२०६३ वैशाख ३०	चमेली गुरुमां	चमेली गुरुमां
२०६३ वैशाख १	चमेली गुरुमां	धम्मवती गुरुमां
२०६३ वैशाख ६	वीर्यवती गुरुमां	वीर्यवती गुरुमां
२०६३ वैशाख १३	इन्दावती गुरुमां	इन्दावती गुरुमां

वीर अस्पतालका विरामीहरूलाई सश्रद्धा विस्कट वितरण

अस्पतालमा विस्कट वितरण

२०६३ वैशाख ३० गते, शनिबार।

हरेक वर्षमा जस्तै यसपाली पनि धर्मकीर्ति विहारका गुरुमांहरू लगायत यस विहारका उपासक उपासिकाहरूको सहयोगबाट २५५० औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सवको उपलक्ष्यमा वीर अस्पतालका विरामीहरूलाई सश्रद्धा विस्कट वितरण गरी सम्पूर्ण विरामीहरूको सिध्न स्वास्थ्य लाभको कामना गरिएको थियो।

विशेष सदस्य

क्र.सं. ४७६

श्री ज्ञानरत्न राजाचार्य
साकोठा, भक्तपुर
८ १०१०।

थौं कन्हे मनुतः छु जुगु ?

■ प्रेमलक्ष्मी तुलाघर

थौं कन्हे मनुत छु जुगु ?
खं जक ल्हासा ल्वाइम्ह थें हावीगु
सहलह धैगु छु हे मद्दुगु
ज्या जक याःसां डाइम्ह थें सनीगु
नाइक यायका धैगु छु हे मद्दुगु
थौं कन्हे मनुत छु जुगु ?
सःस्यु धकाः ति ति न्हइगु
नरमीपना धैगु छु हे मद्दुगु
भागि जक यासां न्यकूल चौडथें गाईगु
विस्तार छयोंकोछुई धैगु छु हे मद्दुगु
थौं कन्हे मनुत छु जुगु ?
धन दु धकाः अहम भाव धैगु
सम्पति धैगु छु हे मद्दुगु
शील कथा धकाः हाहा जुइगु
शीलया अर्थ छु हे मद्दुगु
थौं कन्हे मनुत छु जुगु ?
थःहे बुद्ध धकाः भःभः न्हया जुइगु
तर बुद्धया ज्ञान छु हे ध्यामथुगु
थौं कन्हे मनुत छु जुगु ?

कर्मफल

■ रामभक्त प्रधान, बनेपा

थन स्यनीगु भिनीगु न्ह्यागुयात कर्मफल धाई
गुलि अःपु धाय्त कर्मया फल धकाः ।

ढंग मदयाः ज्या स्यंसां, कर्मयाफल

धवादः जुयाः दुःख स्युसां कर्मया फल

मति मभिकाः याःगु ज्या स्यंसां कर्मया फल

भीसं सीकेमाल बाँलाःगु सुखया फल योसा

थगु मन वचन व शरीरं थःतनं मेपिन्त नं

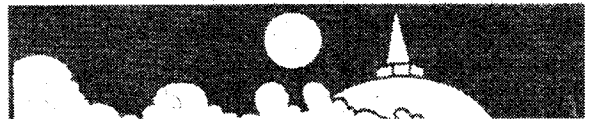
उपकार ज्वीगु व भिं ज्वीगु ज्यां याय्माल ।

मेहनती जुयाः अलसीयात चीकाःछ्वय्माल

नुगले च्वंगु मतिकुन्हाः पहःयात हुयाछ्वय्माल ।

भिगु ज्याया भिगु फल वैथें मभिगु ज्याया

मभिगु हे फल वै धकाः नं ध्वीके माल ।

भिक्षाटन

थेरवादी बुद्ध शिक्षाको परम्परा अनुसार श्रद्धेय क्षान्तिवती गुरुमां बाट म्याग्दी बौद्ध संघको सहयोगार्थ २०६३ वैशाख १८ गते देखि २१ गते सम्म बेनी बजार लगायत पर्वत बेनी र गलेश्वरमा भिक्षाटन कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । उक्त कार्यक्रममा दाताहरूले श्रद्धापूर्वक दान गर्नु भएको थियो सो भिक्षाटन कार्यक्रममा संकलित रकम रु. २२,९००/- र चामल ६८ पाथी रहेको थियो । श्रद्धेय गुरुमां क्षान्तिवतीले दान दाताहरूलाई साधुवाद व्यक्त गर्नु भई प्राप्त दानहरू म्याग्दी बौद्ध संघको स्थायी र भौतिक विकासको लागि सहयोग पुगोस् भनि संघका अध्यक्ष यजनलाल शाक्यज्यूलाई हस्तान्तरण गर्नुभएको छ ।

मैत्री बोधिसत्त्व विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना २०६३ वैशाख २२ गते, शुक्रबार ।

मैत्री बोधिसत्त्व महाविहार जमलमा प्रत्येक महिनाको शुक्लपक्ष अष्टमीका दिन संचालन भइरहेको बुद्ध पूजा, धर्मदेशना र जलपान कार्यक्रम अनुसार यस दिन धम्मवती गुरुमाले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भई बुद्ध पूजा शुरु गर्नु भएको थियो । यसदिन धम्मवती गुरुमाले धर्मदेशना गर्नुभएको थियो भने अन्नपूर्ण ज्ञानमाला भजन खलः असनबाट ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गरिएको थियो । कार्यक्रममा उपस्थित हनुभएका गुरुमांहरू लगायत उपासक उपासिकाहरूलाई दाता द्रव्यमान सिंह तुलाधर, बसुन्धरा तुलाधर प्रमुख सपरिवारको तर्फबाट जलपान दान गरिएको थियो ।

अभिनन्दन समारोह सम्पन्न

२०६३ वैशाख २३ गते, शनिवार । स्थान- जगत सुन्दर ब्वनेकुथि । यसदिन युवा बौद्ध समूहको तर्फबाट श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविरलाई अभिनन्दन गरिनुका साथै लेखक रत्न सुन्दर शाक्यबाट लिखित "भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको जीवनी" पुस्तक एवं माया मानन्धरको "माया लुमन्ति" पुस्तक विमोचन गरिएको थियो । युवा बौद्ध समूहको आयोजनामा सञ्चालित उक्त कार्यक्रममा अभिनन्दित श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले "व्यक्ति मरिसकेपछि भन्दा उ जिउँदो छँदा नै उसको मूल्याङ्कन गर्ने संस्कृति राम्रो रहेको कुरा व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

जगत सुन्दर ब्वनेकुथि परियत्ति केन्द्रका विद्यार्थीहरू द्वारा त्रिरत्न वन्दना गरी शुरु गरिएको उक्त कार्यक्रममा युवा बौद्ध समूहका अध्यक्ष त्रिरत्न मानन्धरले स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो भने प्रमुख अतिथी लोकदर्शन वज्राचार्यले पनि आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । लेखकद्वय रत्न सुन्दर शाक्य र माया मानन्धरद्वारा आ-आफ्नो पुस्तक सम्बन्धि विषयमा प्रकाश पार्नुभएको उक्त सभामा अनिल स्थापित, मदन बहादुर तुलाधर, निर्मल कंसाकार र रजनी ताम्राकार आदिले पनि आ-आफ्ना मन्तव्य गर्नु भएका थिए । जुजुभाई तुलाधरले लेखकद्वयलाई स्वयम्भू स्तूप उपहार स्वरूप प्रदान गर्नुभएको थियो ।

कार्यक्रम युवा बौद्ध समूहका प्रमुख सल्लाहकार हर्षमुनी शाक्यको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको थियो ।

रत्नेचौरको अर्जम गाउँमा बुद्धपूजा सम्पन्न

वैशाख २३ गते, म्याग्दी जिल्लाको रत्नेचौर गा.वि.स. वडा नं. ६ अर्जम गाउँमा वैशाख २३ गते शनिवारको दिन श्रद्धावान उपाशक नर ब. थापा मगरको विशेष पहलमा त्यहाँका अरमटोले गौराँडे गोत्रका मगर दाजुभाई तथा दिदी बहिनीहरूले श्रद्धेय गुरुमां क्षान्तिवतीज्यूको आतिथ्यतामा र म्याग्दी बौद्धसंघका उपाशक उपाशिकाहरूको उपस्थितिमा बुद्धपूजा, परित्राणपाठ, धर्मदेशना र ज्ञानमाला भजन कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । सो कार्यक्रममा गुरुमां क्षान्तिवतीले त्यहाँ परित्राणपाठ र पञ्चशीलको बारेमा धर्म देशना दिनु भएको थियो भने जगत देवी पुर्जा, याम शाक्य र प्रकाश कुमार श्रेष्ठज्यूहरूले शुभकामना व्यक्त गर्नु भयो । सोही अवसरमा अर्जम गाउँमा पनि बुद्ध शिक्षा प्रचार प्रसार गर्ने उद्देश्यले श्रीमान बहादुर थापा मगरको अध्यक्षतामा ७ सदसीय एउटा समिति गठन गरेको छ । उक्त कार्यक्रममा आमन्त्रित सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई नर बहादुर थापा मगरज्यूले स्वागत गर्दै कार्यक्रमको उद्देश्य बताउनु भयो भने मानबहादुर थापा मगरज्यूले सम्पूर्ण उपस्थित महानुभावहरूलाई धन्यवाद व्यक्त गर्नु भयो ।

यशोधरा बौद्ध माध्यमिक विद्यालय स्वर्ण जयन्ती २०६३ ज्येष्ठ १-४ गते सम्म ।

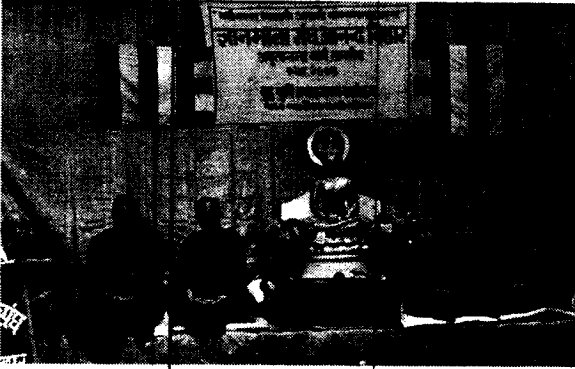
स्थान- यशोधरा बौद्ध मा. विद्यालय ललितपुर ।

वि.सं. २०१३ सालमा स्थापित श्री यशोधरा बौद्ध माध्यमिक विद्यालयले आफ्नो ५० औं वर्ष पूरा भएको उपलक्ष्यमा स्वर्ण जयन्ती समारोह सम्पन्न गरेको समाचार छ । जेठ १, २ र ४ गते गरी ३ दिन सम्म संचालित उक्त समारोहमा प्रथम दिन जेठ १ गते कार्यक्रमको प्रमुख अतिथी भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले पञ्चशील प्रार्थना गराउनुभएको थियो । श्री सुवर्णराम जोशी र माधवी गुरुमांको सभापतित्वमा संचालित उक्त कार्यक्रममा प्र.अ. रमिला शाक्यले स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो । उक्तदिन स्व. भिक्षु अमृतानन्दको प्रतिमा अनावरण गरिएको थियो । दोश्रो दिन जेठ २ गते पनि माधवी गुरुमांको सभापतित्वमा संचालित कार्यक्रममा परिचयात्मक कार्यक्रममा साथै सांस्कृतिक कार्यक्रमहरू पनि संचालन गरिएको थियो । जेठ ४ गते सम्माननिय उपसभामुख चित्रलेखा यादव ज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा र ठाकुरराम शाक्यको सभापतित्वमा संचालित कार्यक्रममा प्रमुख अतिथीद्वारा कार्यक्रम समुद्घाटन गरिएको थियो भने स्मारिका पनि विमोचन गर्नुभएको थियो । उक्त कार्यक्रममा शिक्षक प्रतिनिधि, विभिन्न विद्वत वर्ग, प्रमुख अतिथी लगायत कार्यक्रमका सभापतिज्यू आदिबाट आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएका थिए ।

संघदान

२०६३ ज्येष्ठ १३ गते, शनिवार । स्थान- धर्मश्रृङ्ग मुहान पोखरी यसदिन नेपाल विपश्यना केन्द्र धर्मश्रृङ्गको आयोजनामा आयोजित संघदान कार्यक्रममा नेपालका भिक्षु संघ तथा गुरुमांहरूलाई साधक साधिकाहरूको तर्फबाट सभ्रद्धा संघदान गराई पुण्य सञ्चय गरिएको थियो ।

बुद्धमूर्ति हस्तान्तरण कार्यक्रम

थाई बुद्ध विहारबाट प्राप्त बुद्ध मूर्ति नेपाल मगर सघौं सन्तोका बुद्ध गुम्बालाई हस्तान्तरण

तानसेन, ज्ञानमाला संघ आनन्द विहारले लुम्बिनी स्थित राजकिय थाई बुद्ध विहारलाई अनुरोध गरी प्राप्त भएको बुद्ध मूर्ति एक समारोह बिच पाल्पा चित्तुङ्ग धारा बाई नं. ५ स्थित नेपाल मगर सघौं सन्तोका बुद्ध गुम्बालाई गाउँ गाउँमा बुद्ध धर्म प्रचार प्रसार गर्ने उद्देश्य लिई बुद्ध मूर्ति हस्तान्तरण गरेको समाचार छ । उक्त कार्यक्रममा ५ जना भिक्षुहरूले बौद्ध परम्परा अनुसार पाठ गरीएको थियो भने उक्त कार्यक्रममा विभिन्न बौद्ध संघ संस्थाका व्यक्तिहरूले मन्तव्य व्यक्त गरेको थियो । कार्यक्रम आनन्द विहारमा गरीएको थियो ।

बौद्ध परियत्ति परिक्षा

ज्ञानमाला संघ आनन्द विहार र नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाद्वारा संचालित बौद्ध परियत्ति शिक्षा आनन्द विहार परियत्ति केन्द्र पाल्पामा संचालन भईरहेको परियत्ति सद्धम्म पालक प्रारम्भिक प्रथम वर्ष कक्षाको केन्द्र स्तरीय परिक्षा सम्पन्न भएको छ । यस परिक्षामा महिला २४ जना र पुरुष १७ जना गरी जम्मा ४१ जना परिक्षार्थीहरू सहभागी थिए । परिक्षा होलाइदी बुद्ध विहारमा संचालन भएको थियो ।

धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र घोषणा गरेको उपलक्ष्यमा 'सुकुन्दा ज्याली' गरेको

सार्वभौम अधिकार सम्पन्न प्रतिनिधि सभाबाट युगान्तकारी ऐतिहासिक घोषणा भै "नेपाल धर्म निरपेक्ष राष्ट्र हुन पुगेकोमा मुलुकको गौरव र गरीमा उच्च भएको महशुस गरी सोही दिन राती नगदेश बुद्ध विहारको धम्महलमा मुलुकको शान्ति स्थापना खातिर प्रज्ञाको ज्योतिरूपी दीप प्रज्वलन गरी गत २०६३ जेष्ठ १ गते दिवंगत संघनायक भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरज्यूबाट रचित ज्ञानमाला भजन गाइ वहाँको गुणानुस्मरणसमेत गरियो ।

हिजो जेष्ठ ७ गते नगदेश बौद्ध समूहको आयोजनामा धर्म निरपेक्ष राष्ट्र घोषणा भएकोमा खुशीयाली व्यक्त गरी देशमा स्थायी शान्ति कामना गरी मध्यपुर थिमि नगर श्रद्धालु महानुभावहरूबाट "सुकुन्दा ज्याली" नगदेश परिक्रमा गरीयो ।

श्रद्धाञ्जली सभा

बोधिचर्या विहार, बनेपा । बुद्ध जयन्ति समारोह समिति,

बनेपा तथा बोधिचर्या ज्ञानमाला भजन खलः, बनेपाका अध्यक्ष श्री कृष्ण गोपाल रञ्जितकी श्रीमती रामदेवी रञ्जित दिवंगत हुनु भएकोले दिवंगत रञ्जितको पुण्य स्मृतिमा बोधि चर्या ज्ञानमाला भजन खलः र बुद्धजयन्ति समारोह समिति बनेपाको संयुक्त आयोजनामा श्रद्धाञ्जली सभाको आयोजना गरिएको समाचार छ । उक्त सभामा श्रद्धेय भन्ते बोधिसेन महास्थविरबाट शील प्रार्थना गराउनुभई परित्राण पाठ र पुण्यानुमोदन गर्नुभएको थियो भने उपस्थित उपासकोपासिकाहरूले दान प्रदान गरेका थिए ।

बौद्ध परियत्तिया उत्कृष्ट विद्यार्थीपिन्त स्वयम्भू धर्म पासा पुचःया दातापिनिपाखें थुगु दैय् नं सिरपा लःल्हाइगु

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघपाखें संचालित नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाया परीक्षाया थीथी स्तरय उच्चतम अंक हया उत्तीर्ण जूपि विद्यार्थीपिन्त हौसला व प्रेरणा बिइगु उद्देश्य स्वयम्भू धर्म पासा पुचः, स्वयम्भूपाखें बंगु दै वि.सं. २०६१ (बु.सं. २५४८) चैत्र २७ गते विश्वशान्ति विहारय सम्पन्न जूगु परियत्तिया ४२ औं दीक्षान्त समारोहस थीथी कथं नगद पुरस्कार लःल्हायेगु ज्या जूगुली थुगु दैय् नं वि.सं. २०६२ (बु.सं. २५४९) या परीक्षाया थीथी स्तरय उच्चतम अंक हया उत्तीर्ण जूपि विद्यार्थीपिन्त न्वय् उल्लेखित विवरण अनुसार नगद सिरपाः बिइगु घोषणा याना दीगु दु । उगु सिरपाः स्वयम्भू धर्म पासाः पुचःया दातापिनिपाखें लःल्हाइगु जुई । थुजागु सकारात्मक कार्य याना परियत्तिया विद्यार्थीपिन्त यक्व हौसला व उत्साह थपे जुइगुली पुचःया सकल दुजःपिनिगु विश्वास दु । लुमंके बहजु स्वयम्भू धर्म पासा पुचःपाखें दैय् दसं थीथी विहार व केन्द्रया विद्यार्थीपिन्त स्टेशनरी सामान वितरण, जलपान याकेगु आदि ज्याइवःया नं आयोजना यानावयाचवंगु दु ।

प्रदान जुइगु नगद पुरस्कार व रकम थुकथं दु—

- (क) कोविद अन्तिम वर्ष (कक्षा १०) य् बोर्ड प्रथम हःम्हेसित - रु. १०,०००/- व परीक्षा बिइकूगु केन्द्रयात - रु. ५,०००/- बोर्ड प्रथम भवसा कोविद अन्तिम वर्षय् अप्वः ल्याः हम्हेसित - रु. ५,०००/- व परीक्षा बिइकूगु केन्द्रयात रु. ३,०००/-
- (ख) कोविद प्रथम (कक्षा ८) व कोविद मध्यम (कक्षा ९) लय् अप्वः ल्या वम्हेसित - रु. १,०००/-
- (ग) सद्धम्म पालक उपाधि (कक्षा ७) लय् बोर्ड प्रथम वम्हेसित - रु. ११,०००/- बोर्ड प्रथम भवसा अप्वः ल्याः हम्हेसित रु. १,०००/-
- (घ) प्रारम्भिक प्रथम निसैं प्रवेश तृतीय वर्ष (कक्षा १ निसैं कक्षा ६) या परीक्षाया बोर्ड प्रथम वम्हेसित रु. ५,०००/-

श्रीधः ज्ञानमाला म्ये सफू पितव्वज्या सम्पन्न २०६३ वैशाख २५ गते, सोमबार ।

थाय्- श्रीधः ज्ञानमाला भजन खलः श्रीधः, ये ।

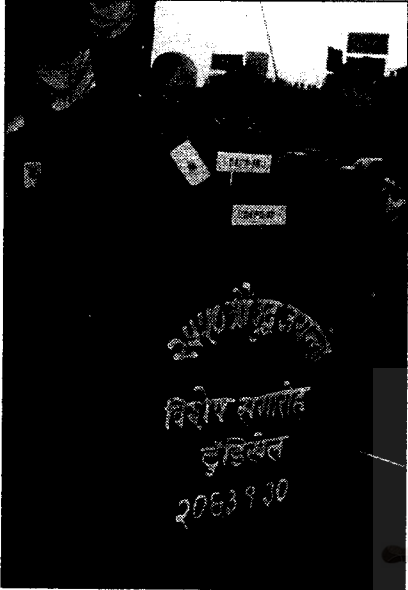
श्रद्धेय धम्मवती गुरुमां पाखें- "श्रीधः ज्ञानमाला म्येसफू" पितव्वज्या न्वचाःगु समाचार दु । प्राप्त समाचार कथं थुगु म्ये सफू पिथनेत श्रीधः ज्ञानमाला भजन खलःया नायः भाजु राम रत्न तुलाधरया पाखें. आवश्यक आर्थिक सहयोग प्रदान जूगु व श्रीधः ज्ञानमाला भजन खलः पाखें पिथनेगु ज्या जूगु खः ।

२५५० औ बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव सम्पन्न

२५५० औ बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव नेपाल अधिराज्यभर विभिन्न कार्यक्रमहरूको आयोजना गरी सम्पन्न गरिएका समाचारहरू यसरी प्राप्त भएका छन्-

२०६३ वैशाख ३० गते, शनिवार ।

स्थान- टुँडिखेल खुल्लामञ्च

भिक्षु अश्वघोष महास्थविर समारोहको अध्यक्षपदबाट आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै

२५५० औ बुद्ध पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा टुँडिखेल खुल्लामञ्चमा भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको सभापतित्वमा सार्वजनिक बौद्ध सभा गरिएको थियो । बुद्ध जयन्ति समारोह समिति आनन्दकुटी विहार स्वयम्भू द्वारा आयोजित उक्त सभालाई सम्बोधन गर्नुहुँदै उप प्रधानमन्त्री एवं परराष्ट्रमन्त्री के. पी. शर्मा ओलीले

राज्यको कुनै धर्म नहुने र धर्म भनेको व्यक्ति विशेषले अंगाल्नुपर्ने भएकोले राज्यले कुनै एक धर्म धारण गर्दा अन्य धर्मप्रति थिचोभिचो एवं अन्याय हुन जाने भएकोले धर्म निरपेक्षता पनि लोकतान्त्रिक आन्दोलनको माग रहेको कुरा बताउनु भयो । बुद्धको उपदेश अहिले पनि त्यत्तिकै प्रासङ्गिक रहेको कुरा बताउनु हुँदै उहाँले राज्यले स्थायी शान्तिका लागि कुनै कसर बाँकी नराख्ने अठोट व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

सभामा श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र बाट पठाइबक्सेको शुभकामना सन्देश पनि पढेर सुनाइएको थियो । उक्त सभामा नेपालका लागि श्रीलंकाका राजदूत श्रीमती ग्रेस.ए. आशीर्वाथमले बुद्धको शान्ति सन्देशबाट विश्वलाई समृद्ध बनाउन सकिने धारणा व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

घेरवादी भिक्षु संघबाट मंगल गाथा, महायानी लामा गुरुहरूद्वारा बुद्ध प्रार्थना र वज्राचार्य गुरुजुहरूबाट स्वस्तिवाचन गरिएको सो सभामा ठूलो संख्यामा भिक्षु भिक्षुणी तथा उपासकोपासिकाहरूको सहभागिता रहेको थियो ।

बुद्ध जयन्ति समारोह समितिका अध्यक्ष भिक्षु अश्वघोषले बुद्धको उपदेशलाई मनन गरी असल मानिस बन्न सके विश्वभर हिंसा समाप्त हुने आशा व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

२५५० औ बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव टुँडिखेलको खुल्लामञ्चमा केपी शर्मा ओली आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै

उक्त सभामा समितिका महासचिव सङ्घरत्न शाक्य, गृह्यरत्न शाक्य, भिक्षु धर्ममूर्ति, गुरु रेम्पो ग्युमे ड्रुलिन, पं. बन्दीरत्न वज्राचार्य लगायतका अन्य थुप्रै महानुभावहरूले बुद्ध शिक्षा २९ औं शताब्दीका लागि सान्दर्भिक रहेको धारणा व्यक्त गर्नुभएका थिए ।

प्रस्तुत कार्यक्रम पछि बौद्ध संघसंस्था तथा बौद्ध जनजाति समुदायहरूको परम्परागत भेषभूषा तथा साँस्कृतिक बाजाभाजाका साथ बुद्धका पवित्र अस्थिघातु शोभायात्राले नगरपरिक्रमा गरिएको थियो ।

साप्ताहिक कार्यक्रम-

बुद्ध जयन्ति समारोह समिति २५५० को आयोजनामा शुरु गरिएको साप्ताहिक कार्यक्रम अनुसार वैशाख २४ गतेदेखि ३० गतेसम्म विभिन्न टेलिभिजन च्यानल, रेडियो तथा एफएमहरूबाट बुद्ध धर्म सम्बन्धी प्रवचन, शील प्रार्थना, भजन र अन्य कार्यक्रमहरू प्रसार गरिएका थिए भने भिक्षु श्रामणेरहरू र भिक्षुणीहरूको तर्फबाट काठमाडौं तथा नेपाल अधिराज्यका विभिन्न विहार एवं प्रवचन स्थलहरूमा बुद्ध धर्म सम्बन्धी प्रवचन लगायत अन्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएका थिए ।

आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

२०६३ वैशाख ३० गते, शनिवार । यसदिन विहार आनन्दकुटी विहार स्वयम्भू स्थित चैत्यभित्र राखिएका भगवान बुद्धको अस्थिघातुलाई श्रीलंकाका राजदूत श्रीमती ग्रेस अमल आशीर्वाथनले अस्थिघातु दर्शन र अबलोकनका लागि सजाइएको विराजमान स्थलमा बौद्ध धार्मिक परम्परानुसार राख्नुभएको थियो ।

त्यस अवसरमा बुद्ध र शान्ति सम्बन्धि चित्रकला पनि प्रदर्शन गरिएको थियो ।

आनन्दकुटी विहारमा सोही अवसरमा ज्ञानमाला भजन

खलःबाट भजन, बुद्धपूजा सम्पन्न गरी भिक्षुहरूबाट धर्मदेशना पनि गरिएको थियो । आनन्दकुटी विहार स्वयम्भूमा वैशाख २४ गते देखि सप्ताहव्यापी एक्युपंचर, प्राकृतिक चिकित्सा, फिजियोथेरापि तथा अन्य स्वास्थ्य कार्यक्रमहरू निःशुल्क संचालन गरिएको थियो ।

यसरी नै स्वयम्भू महाचैत्यमा स्वयम्भू विकास मण्डलको आयोजनामा बुद्ध जीवनी सम्बन्धि मूर्ति प्रदर्शन, पञ्च वज्राचार्य गुरुजुहरूको तर्फबाट षोडशलास्या नृत्य, पञ्च बुद्ध पूजा लगायतका कार्यक्रमहरू पनि सम्पन्न गरिएको थियो । यसरी स्वयम्भू लगायत आनन्दकुटी विहारमा विहानदेखि नै हजारौं भक्तजनहरूको भीडभे परिक्रमा गरिएको थियो ।

लुम्बिनी २०६३ वैशाख ३० गते, शनिबार—

२०५५ सालमा आयोजित प्रथम विश्व बौद्ध शिक्षर सममेलनले बुद्ध पूर्णिमा महोत्सवलाई लुम्बिनी दिवसको रूपमा मनाउने निर्णय गरिएनुसार त्यसबेलादेखि प्रत्येक वर्ष बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव लुम्बिनी दिवसको रूपमा मनाइँदै आएको कुरा सर्वविदितै छ ।

यसपालीको लुम्बिनी दिवसको उपलक्ष्यमा विहान शान्ति पदयात्रा निकाली लुम्बिनी स्थित सबै विहारका भिक्षु एवं गुरुमाहरूले अशोकस्तम्भ अगाडि शान्ति प्रार्थना गरियो । उक्त सभामा भिक्षु निरोन्देनले विश्व शान्तिका लागि बुद्ध शिक्षा अभै सान्दर्भिक रहेको र यसलाई सबैले व्यवहारमा उतार्न सके उपलब्धिमूलक रहने विचार व्यक्त गर्नुभयो ।

यसरी नै भिक्षु डा. लामले विश्वमा शान्तिको मुहान लुम्बिनीको महत्त्व बढाउन सरकारले विशेष चासो दिनुपर्ने मनसाय व्यक्त गर्नुभयो ।

लुम्बिनी विकास कोषका निवर्तमान सदस्य सचिव गोविन्द चित्रकारले लुम्बिनीमा सन् २००७ मा अन्तर्राष्ट्रिय लुम्बिनी महोत्सव हुने जानकारी दिनुभएको थियो ।

कोषका निवर्तमान उपाध्यक्ष सुरज वैद्यले लुम्बिनीको विकास कार्यमा नेपालीले नै चिन्ता लिन जरूरी रहेको कुरा बताउनु भएको थियो ।

लुम्बिनीस्थित स्थानिय विद्यालय स्तरीय प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय र तृतीय हुने विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कार पनि वितरण गरिएको थियो ।

यसपाली धम्मवती गुरुमाको नेतृत्वमा लुम्बिनी गएका धर्मकीर्ति विहारका उपासकोपासिकाहरूको सहयोगमा लुम्बिनीमा शान्तिदीप प्रज्वलन गरिनुका साथै शान्ति न्यालीमा भाग लिएका सहभागीहरूलाई क्षीर भोजन दान गरिएको थियो ।

सिन्धुली—

२५५० औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सवको उपलक्ष्यमा जिल्लास्थित विभिन्न बौद्ध गुम्बाको आयोजनामा सिन्धुलीमादीमा शान्ति न्यालीको आयोजना गरिएको थियो भने पेमा र उर्गेन छ्योयलिङ लगायतका गुम्बाहरूमा शान्ति कामना गर्दै शान्ति दीप प्रज्वलन पनि गरिएको थियो ।

भक्तपुर—

बडा नं. ६ मुनीविहारको आयोजनामा बुद्ध मूर्ति खटमा राखी नगर परिक्रमा गरिएको थियो भने ज्ञानमाला भजन, बुद्धपूजा र भिक्षुहरूबाट शिलप्रार्थना गराउनुका साथै धर्मदेशना गर्नुभएको थियो ।

मध्यपुर थिमी, पाटी विहार—

बुद्धमूर्ति खटमा सजाई विभिन्न बाजा गाजा सहित स्कूलका विद्यार्थीहरू लगायत उपासक उपासिकाहरू शान्ति पदयात्रामा भाग लिएका थिए भने उक्त न्याली विहारमा पुगी प्रवचन कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो ।

बुद्ध पूर्णिमा महोत्सवको उपलक्ष्यमा स्वास्थ्य सेवा—

नगां ज्ञानमाला भजन खलः लगायत काठमाडौं डेन्टल होमको संयुक्त आयोजनामा नाक, कान, घाँटी सम्बन्धी निशुल्क स्वास्थ्य शिविर सम्पन्न गरी निशुल्क औषधी वितरण पनि गरिएको समाचार प्राप्त भएको छ ।

बनेपा—

स्थानिय बुद्ध जयन्ती समारोह समितिको आयोजनामा साप्ताहिक धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो भने बुद्ध पूर्णिमाको दिन भव्य रूपमा सजाइएको गाडीमा बुद्ध मूर्ति राखी सुदर्शन विहारबाट नगर परिक्रमा गराई चन्द्रकीर्ति विहार पुगेपछि सभामा परिणत भएको थियो । यसदिन बुद्धपूजा पछि भिक्षु राहुलले धर्मदेशना गर्नुभएको थियो भने अध्यक्ष कृष्ण गोपाल रजितले स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो । यसरी नै सचिव निरन शाक्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो । कार्यक्रमको अन्त्यमा भिक्षु बोधिसेनले पुण्यानुमोदन गर्नुभएको थियो । उक्त सभामा उपस्थित हुनुभएका सहभागीहरूलाई बुद्ध जयन्ती समारोह समितिको तर्फबाट क्षीर भोजन प्रदान गरिएको थियो ।

अस्पतालमा फलफुल वितरण—

सोही अवसरमा हरेक वर्षमा भै यसपाली पनि बनेपा ध्यानकुटी विहारबाट स्थानिय शीरमेमोरियल अस्पतालमा उपचारार्थ भर्ना भएका विरामीहरूलाई बिस्कुट र फलफुल वितरण गरिएको थियो ।

गण महाविहार, काठमाडौं—

धर्म विजय पदनम गणमहाविहारको आयोजनामा गणमहाविहारमा वैशाख २३ गते देखि ३० गते सम्म सप्ताहव्यापी विविध पूण्यकार्य गरी २५५० औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव मनाइएको समाचार प्राप्त भएको छ ।

उक्त सप्ताहव्यापी कार्यक्रममा बुद्ध पूजा, धर्मदेशना लगायत रक्तदान, आँखा दान, अन्तर विहार हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता, बौद्ध वक्तृत्वकला प्रतियोगिता, भिक्षाटन, परित्राण पाठ र क्षीर भोजन दान आदि विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गरी सम्पन्न गरिएको थियो ।

२५५० औं बुद्ध पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा र गणमहाविहार स्थापना भएको ४२ औं वर्ष पुगेको उपलक्ष्यमा धर्मविजय पदनमको आयोजनामा ३ दिन सम्म सञ्चालित अन्तर विहार

बौद्ध हाजिर जवाफ प्रतियोगितामा पद्मसुगन्ध विहार प्रथम हुन सफल भएका थिए ।

प्रतियोगितामा विजयी हुन सफल प्रतियोगिहरू एवं अन्य सहभागीहरूलाई भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले बुद्ध मूर्ति पुरस्कार एवं प्रमाणपत्र प्रदान गर्नुभएको थियो ।

धर्मविजय पदनमले आयोजना गरेको बौद्ध वक्तृत्व कलामा प्रथम द्वितीय र तृतीय हुन सफल सहभागीहरू क्रमशः तारादेवी मानन्धर, इन्द्रमाया शाही र कान्छी महर्जनलाई भिक्षु सोभितले पुरस्कार र प्रमाणपत्र प्रदान गर्नुभएको थियो ।

ललितपुर-

२५५० औं बुद्ध जयन्ती समारोह समिति भाष्कर वर्ण महाविहार, तारेमाम संघ नकवहिल, न्याखाचोक ललितपुर १६ को आयोजनामा सम्पन्न आठ दिन (वैशाख २४-३१) कार्यक्रममा स्वास्थ्य शिविर, रक्तदान, सरसफाई, बुद्ध प्रतिमा अनावरण, दीप प्रज्वलन, झण्डोत्तोलन, बुद्धपूजा प्रभातफेरी, थेरवाद, महायानी एवं वज्रयानी गुरुहरूबाट धर्मदेशना, अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रमा प्रव्रज्या शिविर सञ्चालन आदि विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी भव्य रूपमा बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव सम्पन्न गरिएको थियो ।

श्री सिद्धि मंगल बुद्ध विहार, ठसी-

२०६३ वैशाख २८ । श्री सिद्धि मंगल बुद्ध विहार ठसीमा प्रतिस्थापन गर्नका लागि बौद्ध विहार संघ ललितपुरबाट ६ फूटको बुद्ध प्रतिमा प्रदान गरिएको र उपासिका लक्ष्मी प्रभा कंसाकारको तर्फबाट ५ फिटको बुद्ध प्रतिमा प्रदान गरिएको उपलक्ष्यमा सिद्धि मंगल बुद्ध विहारले बुद्ध प्रतिमा हस्तान्तरण समारोहको आयोजना गरिएको थियो ।

श्री बौद्ध जनविहार, सुनागुठी-

बौद्ध जनविहार सुनागुठीको आयोजनामा मिति २०६३ वैशाख २२ देखि ३१ सम्मको लागि १० दिने ऐतिहासिक अल्पकालिन दुर्लभ प्रव्रज्या एवं ध्यानभावना शिविर सम्पन्न, गरिएको थियो । सुनागुठी निवासी १४ वर्ष देखि २५ वर्ष सम्मका जम्मा २५ जना महिलाहरूले उक्त प्रव्रज्या शिविरमा भाग लिएका थिए । ती २५ जना सहभागी महिलाहरूलाई कपाल काटी प्रव्रज्या गरिदिनुहुने श्रद्धेय गुरुमांहरू यसरी हुनुहुन्थ्यो-

रत्नमञ्जरी, धम्मवती, जाणशीला, अनुपमा र सुजाता आदि । उक्त दश दिने शिविरमा धर्मदेशना गर्नुहुने भिक्षु एवं गुरुमांहरू यसरी हुनुहुन्थ्यो । सयादो उ सुजनपिय, भिक्षु धर्मगुप्त, भिक्षु पञ्जाविमल, भिक्षु पञ्जारतन, भिक्षु भदिय, धम्मवती गुरुमां, चमेली गुरुमां, अनुपमा गुरुमां, निर्मल जाणी गुरुमां आदि ।

२५ जना दुर्लभ प्रव्रज्या ग्रहण गर्नुहुने सहभागीहरू मध्ये हाल ३ जना स्थायी प्रव्रजित भएको कुरा बुझिएको छ ।

नगदेश बौद्ध समूह, ठिमी-

नगदेश बौद्ध समूह र बौद्ध ल्यायम्ह पुचः नगदेशको संयुक्त आयोजनामा नगदेश बुद्ध विहारको धम्महलमा श्रद्धेय केशावती गुरुमांको आतिथ्यमा संचालित कार्यक्रममा उपस्थित

उपासक उपासिकाहरूले शील प्रार्थना गरी कार्यक्रम शुभारम्भ गरिएको थियो ।

बुद्ध पूजा पश्चात् प्रवचन गरिएको थियो । रामभक्त हाँयजुको अध्यक्षतामा संचालित उक्त कार्यक्रममा शिवभक्त मेजुले स्वागत मन्तव्य राख्नु भएको थियो । श्रद्धेय केशावती गुरुमांले दीप प्रज्वलन गरी उद्घाटन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथी डा. सानुभाई डंगोलले मानिसहरू शीलाचरणयुक्त हुनुपर्ने विषयमा जोड दिनुभएको थियो भने बखतबहादुर चित्रकारले धर्म निरपेक्षता विषयमा चर्चा गर्नुभएको थियो । कृष्ण कुमार प्रजापतिले वैशाख पूर्णिमाको महत्त्व र भगवान् बुद्धकी जीवनी विषयमा आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । दीपकराज सांपालले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथी डा. सानुभाई डंगोलले मानिसहरू शीलाचरणयुक्त हुनुपर्ने विषयमा जोड दिनुभएको थियो भने बखतबहादुर चित्रकारले धर्म निरपेक्षता विषयमा चर्चा गर्नुभएको थियो । दीपकराज सांपालले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा सभापति रामभक्त हाँयजुले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभई सभा विसर्जन गर्नुभएको थियो ।

म्याग्दी बेनी-

म्याग्दी बौद्ध संघको सक्रियतामा बेनीबजार स्थित बौद्ध संस्थाहरूको सहभागितामा एवं म्याग्दी बौद्ध संघका अध्यक्ष श्री यजनलाल शाक्यको संयोजकत्वमा गठित २६३० औं बुद्ध जयन्ती मूल आयोजक समितिले ३ दिने (२८-३०) बुद्ध जयन्ती कार्यक्रमको आयोजना गरिएको समाचार छ । उक्त तीनदिने कार्यक्रममा म्याग्दी अस्पतालका विरामीहरूको सीधै स्वास्थ्यलाभको कामना गरी फलफुल वितरण गरिएको थियो भने श्रद्धेय भिक्षु पञ्जा विमल, क्षान्तिवती गुरुमां र आनी सुजाताको उपस्थितिमा बुद्ध पूजा ज्ञानमाला भजन र धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो ।

यसरी नै वैशाख ३० गतेका दिन बेनी स्थित विद्यालयहरूका शिक्षक र विद्यार्थीहरूको सहभागितामा गएको शान्तिपदयात्रा बेनी बौद्ध चैत्य परिसरमा पुगी मूल समारोहमा परिणत भएको थियो । प्रमुख जिल्ला अधिकारी प्रेम नारायण शर्माले उद्घाटन गर्नुभएको उक्त समारोहमा शान्तिगामी नामक स्मारिका प्र.जि.अ. लगायत भिक्षु पञ्जा विमल, र अन्य समाजसेवीहरूले संयुक्त रूपमा विमोचन गर्नुभएका थिए ।

सुविन श्रेष्ठले स्वागत मन्तव्य दिनु भएको उक्त कार्यक्रम याम शाक्यले संचालन गर्नुभएको थियो । उक्त कार्यक्रममा सुदर्शन श्रेष्ठ, प्रकाश कुमार श्रेष्ठ, कृष्ण हरि जिती आदिले शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएका थिए भने श्रद्धेय भिक्षु पञ्जाविमल र क्षान्तीवती गुरुमांले बुद्धपूजा कार्यक्रममा पञ्चशील प्रार्थना र धर्मदेशना गर्नु भएका थिए । युवा बौद्ध संघको संयोजकत्वमा बुद्ध प्रतिमा रथमा सजाई ज्ञानमाला भजन सहित बजार परिक्रमा गराई रथयात्रा कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो ।

विश्वशान्ति विहार, काठमाडौं—

श्री प्रेमलाल श्रेष्ठज्यूको अध्यक्षतामा गठित बुद्ध जयन्ती समारोह समितिले विभिन्न उपसमितिरू गठन गरी कार्यक्रम सम्पन्न गरेको थियो । जस अनुसार समितिका सदस्य सुश्री अमिता धाक्याको संयोजकत्वमा चित्रकला प्रतियोगिता मिति ०६३।१।२९ गते सम्पन्न भएको थियो । जसमा स्थानीय ११ वटा विद्यालयले सहभागिता जनाएका थिए ।

त्यस्तै २०६३ साल वैशाख ३० गते बुद्ध पूर्णिमाको दिन बिहान ७ बजे सुद्ध प्रतिमा रथमा राखि विविध साँस्कृतिक बाजागाजा, ज्ञानमाला भजन सहित नयाँ बानेश्वर क्षेत्रको विविध स्थानहरूको शोभा यात्रा गरिएको थियो । अन्त्यमा विश्व शान्ति विहारमा पुगी उक्त शोभायात्रा धार्मिक बौद्ध सभामा परिणत भएको थियो । बौद्ध सभाको शुभारम्भ धर्मानुशासक पुज्य भन्ते भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरज्यूबाट पंचशील प्रार्थना गराउनु भएको थियो । उक्त समारोहलाई उपाध्यक्ष श्री बुद्ध दाश शाक्यबाट स्वागत अभिवादन गरिएको थियो भने धन्यवाद ज्ञापन समितिका द्वितीय उपाध्यक्ष प्रबन्ध शाक्यले गर्नु भएको थियो । सो सभामा धर्मानुशासक ज्ञानपूर्णक महास्थविरज्यूबाट बुद्ध धर्मको शिक्षा उपदेश मानवजीवनको लागि आज पनि त्यत्तिकै महत्वपूर्ण रहेको र भविष्यमा पनि रहिरहने कुराबारे धर्म देशना गर्नु भएको थियो । पुण्यानुबोधनबाट समारोह समापन गरिएको उक्त कार्यक्रममा समितिका अध्यक्ष श्री प्रेमलाल श्रेष्ठबाट सभापतित्व गरिएको थियो भने समारोहको सञ्चालन सदस्य श्री प्रदीप शाक्यले गर्नु भएको थियो ।

अन्तमा त्यहाँ उपस्थित श्रद्धालु उपासकउपासिकाहरूको तर्फबाट भन्ते गुरुमाँहरूलाई सश्रद्धा दान प्रदान पनि गरिएको थियो ।

यसै सिसिलामा जेठ ९ गते सोही स्थानमा रक्तदानकार्य पनि आयोजना गरिएको थियो । जसको संयोजकत्व श्री लक्ष्मण शाक्यले गर्नुभएको थियो ।

त्रिशुली—

२०६३ वैशाख ३० गते, शनिबार । २५५० औं बुद्ध पूर्णिमाको शुभ उपलक्षमा श्रद्धेय भिक्षु सागर धम्म ज्यूको निर्देशन अनुसार विविध कार्यक्रम समारोह साथ सम्पन्न भयो । २०६३।१।२९ मा बुद्ध जयन्तीको उपलक्षमा सुगतपुर विहारमा बौद्ध परियत्ति शिक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी बीच हाजीर जवाफ प्रतियोगिता सञ्चालन भयो । उक्त प्रतियोगितामा प्रथम द्वितीय तृतीय र सान्त्वना पुरस्कार प्राप्त गर्ने क्रमशः बुद्धगया सदन, सारनाथ सदन, कुशिनारा र लुम्बीनी सदनलाई श्रद्धेय भिक्षु सागर धम्म ज्यु बोधि रत्न शाक्य ज्यु, रत्न विर शाक्य र आनन्द राज शाक्य ज्यु बाट पुरस्कार वितरण गर्नु भएको थियो । पुरुषोत्तम शाक्यले सञ्चालन गर्नु भएको उक्त कार्यक्रमको पुरस्कारको सम्पूर्ण व्यवस्था नेपाल सुन चाँदी व्यवसायी संघ नुवाकोट शाखा बाट प्रदान गरिएको थियो । त्यस्तै २०६३ वैशाख ३० गते बुद्ध पूर्णिमाका दिन बिहान ७:०० बजे ज्ञानमाला भजन पञ्चशील प्रार्थना बुद्ध पूजा गरी कार्यक्रम सञ्चालन भयो । उक्त कार्यक्रममा तेज बहादुर शाक्यले स्वागत भाषण गर्नु भएको थियो भने दिप प्रज्वलन गरी श्रद्धेय भन्ते सागर धम्म ज्यूले कार्यक्रमको उद्घाटन गरी बोधिरत्न शाक्य र रत्न विर शाक्य ज्यूले संयुक्त रूपमा बौद्ध झण्डोत्तोलन गर्नु भएको थियो । उक्त

कार्यक्रममा श्रद्धेय भन्ते सागर धम्मज्यूले बुद्धको शिक्षा आजको आवश्यकता, बुद्ध शिक्षा व्यवहारमा उतार्नु पर्ने बारे धर्मदेशना गर्नु भएको थियो भने ओम शान्ती राजसेवा केन्द्र वटार शाखाका ब्रह्म कुमार राम नाथ भाइजी, ब्रह्मकुमारी गंगा वहन जी, सुगतपुर विहार दायक परिषद का अध्यक्ष श्री रत्न विर शाक्यज्यूबाट बुद्ध शिक्षा विश्वको अशान्ती युगमा अहिले अति आवश्यक भएको बारे आफ्नो मन्तव्य दिनु भयो । उक्त कार्यक्रममा दिवंगत चिरिकाजी शाक्यज्यूको पुण्य स्मृतिमा निजकी श्रीमती नानी वेटी शाक्यले श्री कर्मा देखेन लिङ्ग गुम्बा (तारा विहार) मा राख्न भगवान पद्मसम्भव गुरुको प्रतिमा अष्टमण्डल, तिं खोला ७ वटा श्रद्धेय भन्ते सागर धम्मज्यूलाई हस्तान्तरण गर्नुभयो भने उक्त कार्यक्रममा बौद्ध ध्वजा सहित काठमाण्डौबाट दौडेर पाल्नु भएका राष्ट्रिय धावक राज तुलाधर सहितलाई सुगतपुर विहार त्रिशुलीबाट स्वागत गरियो । उक्त कार्यक्रममा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा आर्थिक भौतिक तन मन दिई सहयोग गर्ने सम्पूर्ण बुद्ध शिक्षामा आस्था राख्ने धर्म प्रेमी महानुभावहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन दिनु भएको थियो । उक्त कार्यक्रमको संचाल (उद्घोषक) सह सचिव पुरुषोत्तम शाक्यज्यूले गर्नु भएको थियो ।

अपरान्ह बुद्ध प्रतिमा रथमा सजाई वाजा गाजा सहित उपासक उपासिका धर्मप्रेमी महानुभावहरू सहभागी भई नगर परिक्रमा गरी बुद्ध जयन्ती सुसम्पन्न भयो ।

बुद्धपूर्णिमा, विराटनगर—

विराट बौद्ध संघको आयोजनामा वैशाख २४ गते देखि ३० गते सम्म बुद्ध पूजा तथा धर्मदेशना, ज्ञानमाला भजन, निशुल्क स्वास्थ्य शिविर तथा औषधि वितरण, कल्पवृक्षदान, शान्तिदीप प्रज्वलन, शान्तिप्रदयात्रा, आदि कार्यक्रमहरू संचालन गरिएका थिए ।

श्री धर्मकुमार हलुवाईको अध्यक्षतामा संचालित धार्मिक सभामा बुद्ध पूजा र धर्मदेशना गरिएको थियो । उक्त सभामा प्रमुख अतिथी विनोदप्रसाद ढुंगेलले विराट बौद्ध संघबाट प्रकाशित स्मारिका पनि विमोचन गर्नुभएको थियो । उक्त सभामा वयोवृद्ध बौद्ध महिला श्रीमती गंगामाया ताम्राकार (संघका संस्थापक अध्यक्ष), र वयोवृद्ध संस्थापक कोषाध्यक्ष श्री उनीर बहादुर ताम्राकारलाई दोसल्ला ओढाई सम्मान गरिएको थियो । यसरी नै भवन निर्माणका लागि रु. ५०,०००/- भन्दा बढि आर्थिक सहयोग प्रदान गर्नुहुने श्री धर्मकुमार हलुवाई र श्रीमती गंगा हलुवाई, श्री पुष्प धन शाक्य र श्रीमती इन्द्रमाया शाक्यलाई पनि दोसल्ला तथा खादा ओढाई सम्मान गरिएको थियो ।

सत्यनारायण ताम्राकारले स्वागतमन्तव्य दिनुभएको उक्त सभामा श्री ऋषिराम अधिकारी, ब्रह्मकुमारी शारदा, श्रीमती लक्ष्मी प्रधान आदिले बुद्ध धर्मको विभिन्न पक्षमा प्रकाश पार्नुभएको थियो । उक्त सभामा लोकेन्द्र कुमार मल्लले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

संघको विहार निर्माणार्थ रु. १०,०००। आर्थिक सहयोग दिनुहुने उप्पलवण्णा गुरुमां र कृष्ण कुमार लोहियालाई सो सभामा सम्मान पत्र प्रदान गरी सम्मान गरिएको थियो । अन्त्यमा अध्यक्षज्यूको मन्तव्य पश्चात् उक्त सभाका सहभागीहरू सबैलाई गोपाल मण्डलज्यूले क्षीर प्रसादको व्यवस्था गर्नुभएको थियो । उक्त सभामा मोहन प्रसाद शाक्यले उद्घोषण गर्नुभएको थियो ।

रंगप्रतिको रुचिले व्यक्तित्व कसरी जान्ने ?

■ एम. बसन्त

कुनै पनि व्यक्तिको बानी, व्यवहार, चालचलन एवम् मानसिक अवस्थालाई रंगको सहायताबाट पनि थाहा पाउन सकिन्छ। कसलाई कुन रङ्ग सर्वाधिक मनपर्छ र कुन रंग मन पर्दैन भन्ने कुरा थाहा पाएपछि सम्बन्धित व्यक्तिका बारेमा पनि थाहा पाउन सकिन्छ।

- कुनै व्यक्तिले कालो रंगलाई सर्वाधिक मन पराउँछ र यसको चाहना राख्दछ भने त्यस्तो व्यक्ति विरोधी स्वभावको हुन्छ। एककासि रिसाउने र वास्तविक कुरा नै नबुझी उत्तेजित भएर ध्वंसात्मा कार्य गर्न पुग्ने यस्तो मान्छेलाई समाजमा प्रतिष्ठित भएर बस्न अलि कठिनाई पर्नसक्छ।
- कालो रङ्गलाई कति मन नपराउने व्यक्तिको स्वभाव साह्रै असल हुन्छ। बुद्धिमान, गम्भीर एवं सम्वेदनशील व्यक्तिको यसै कोटिमा पर्छन्। धैर्यधारण गर्न सक्ने र भीडभाडमा पनि नआत्तिने हुँदा यस्तो व्यक्ति ठूलठूला कारखानामा कुशल व्यवस्थापक बन्नसक्छ।
- नीलो रङ्ग मनपराउने व्यक्ति कठिन भन्दा कठिन परिस्थितिमा पनि किंचित् नआत्तिएर सजिलैसित समस्या समाधान गर्न सक्षम हुन्छ। यस्तो खालको व्यक्तिको अनुहार पनि सधैं हँसिलो देखिन्छ।
- नीलो रंग मन नपराउने व्यक्तिमा धैर्य कम हुन्छ। यस्तोमान्छे रिसाहा स्वभावको पनि हुन्छ।
- कल्पनाशील, भावुक र भलादमी स्वभावको व्यक्तिले प्याजी रङ्ग मनपराउँछ। यस्तो व्यक्तिमा नेतृत्व क्षमता कम नै हुन्छ। तर पनि कुनै नेताको राम्रो समर्थक चाहिँ बन्न सक्छ।
- अति महत्वाकांक्षी मान्छेले प्याजी रंग मन पराउँदैन।
- गोप्य राख्नु पर्ने कुरालाई पनि हरियो रंग सर्वाधिक मन पराउने व्यक्तिले गोप्य राख्न सक्दैन। मनमा कुरा नअट्ने र खुल्ला हृदय हुने यस्तो व्यक्तिसँग व्यवहार गर्दा होश पुऱ्याउनु पर्दछ।
- हरियो रंगलाई कति मन नपराउने मान्छे आफूलाई जान्ने बुझ्ने देखाउन अनेक हाउभाउ गर्ने गर्छ। फलतः ऊ समाजमा हँसीमजाकको पात्र बन्ने सम्भावना धेरै हुन्छ।
- पहेंलो रङ्ग मन पराउने व्यक्तिमा आत्मविश्वासको कमी हुने हुँदा काममा असफल हुने सम्भावना रहन्छ। यस्तो मान्छे खुल्ला हृदयको हुने हुनाले धेरै साथीहरू बनाउन सक्दछ। साथीहरूकै सहयोगले उसको प्रगति पनि हुन्छ। यस्तो व्यक्तिको जीवन सक्रिय हुन्छ र फूसंद मन पराउँदैन।
- पहेंलो रङ्ग मन नपराउने मान्छेले आफूलाई अरूले जस्तो

किसिमले व्यवहार गर्दछन् अरूसँग पनि त्यस्तै व्यवहार गर्ने गर्छ।

- कञ्जूस तर आफ्नो स्वास्थ्यको ह्याल राख्ने व्यक्तिले सुन्तला रङ्ग मनपराउँछ। राम्रो काम खोज्ने, धेरै पैसा कमाएर सुन्दर जीवन बिताउने र उन्नति निम्ति प्रयत्न गर्ने मान्छेलाई सुन्तला रंग प्यारो लाग्छ।
- कसैले कहीं कतै भनेको वा लेखेको भन्दैमा नक्कल गगनै भावुक प्रकृतिको व्यक्तिले सुन्तला रंग मन पराउँदैन।
- संसारका सबै वस्तुप्रति मोह राख्ने र नौला नौला वस्तुहरू मन पराउने व्यक्तिले रातो रंगलाई सर्वाधिक मन पराउँछ।
- अस्थिर विचार भएको आत्मविश्वास नभएको व्यक्तिले रातो रंग मन पराउँदैन। यस्तो मान्छे काममा बाधा पार्न सहायकसिद्ध हुन्छ।
- खैरो रङ्गलाई सर्वाधिक राम्रो ठान्ने मान्छे कुशल सहयोगी, राम्रो र असल सल्लाहकार र अरूलाई धोका नदिने विश्वासयोग्य हुन्छ।
- खैरो रंग मन नपराउने व्यक्ति समय र वचनमा पक्का हुँदैन। अधिक रसिक स्वभावको हुन्छ र हाँस्यव्यंगमा खप्पीस हुन्छ। शारीरिक रूपमा स्वस्थ हुन्छ र अरूको चित्त बुझ्ने विवेकपूर्ण काम गरेर सफलता हासिल गर्न सक्छ।
- राम्रो राम्रो पोशाक लगाउने सोख भएको व्यक्तिले फिक्का रंग बढी नपराउँछ। सजावटयोग्य वस्तुको छनौट र डिजाइन गर्नमा यस्तो मान्छे खप्पीस हुन्छ।
- तर्क शक्तिमा कमजोर, चाहिने नचाहिने कुरा गर्दै दिन बिताउने र अर्काको बद्ख्वाई गर्ने व्यक्तिले फिक्का रंग मन पराउँदैन।
- गुलाफी रंगलाई सर्वाधिक मन पराउने व्यक्ति बच्चाले जस्तो व्यवहार गर्छ धेरै घमण्ड गर्छ आफूलाई धेरै बुद्धिमान ठान्छ र आफ्नो मात्रै बखान गर्दै हिंड्छ। यस्तो मान्छेले कुनै पनि सामान जतनसाथ मिलाएर राख्दैन।
- शक्ति, समय र पैसाको सदुपयोगी मान्छेले गुलाफी रंग मन पराउँदैन। यस्तो मान्छे आफ्नो सिद्धान्तमा अडिग रहने र अति कठोर स्वभावको हुनुको साथै आफ्नो काममा अर्काको हस्तक्षेप मन नपराउने हुन्छ र आफूले पनि कसैको काममा हस्तक्षेप गर्दैन।
- खरानी रंगलाई सर्वाधिक मन पराउने व्यक्तिको मन अस्थिर हुने भएकोले लगनशील भई काम गर्न नसक्ने र एकान्तप्रिय हुन्छ।
- अति उत्साही, उद्योगी, लगनशील, समूहमा खुशी हुने र मन स्थिर भएको मान्छेले खरानी रंग मनपराउँदैन।

(साभार- गोरखापत्र)